

Катерина ПОНОМАРЬОВА

Любов ГАЙОВА

Оріон

Українська мова та читання

4
клас

Катерина ПОНОМАРЬОВА
Любов ГАЙОВА

Українська мова та читання

Підручник для осіб з особливими освітніми потребами
(Н 54.1 – Н 54.2)
4 клас
(у 4-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України

Київ
Оріон
2021

УДК 811.161.2*кл4(075.2.056.262)
П56

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 № 53)

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Умовні позначення:

- — прочитай або розкажи
- — поміркуй і поясни
- — поспілкуйся з однокласниками
- — напиши
- — попрацюй у парі або групі
- — виконай роботу олівцем
- — виконай завдання на вибір
- — виконай творче завдання
- — виконай завдання вдома
- — розкажи, чи задоволений/задоволена ти своєю роботою на уроці

Пономарьова К. І.

П56 Українська мова та читання : Підручник для осіб з особливими освітніми потребами (Н 54.1 – Н 54.2) 4 клас (у 4-х частинах) : Частина 1 // К. І. Пономарьова, Л. А. Гайова. — Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. — 80 с. : іл.

ISBN 978-966-991-179-7.

ISBN 978-966-991-180-3 (Ч. 1).

УДК 811.161.2*кл4(075.2.056.262)

ISBN 978-966-991-179-7
ISBN 978-966-991-180-3 (Ч. 1)

© К. І. Пономарьова,
Л. А. Гайова, 2021
© УОВЦ «Оріон», 2021

Державний Гімн України

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ПОВТОРЮЮ ЗНАННЯ ПРО ЗВУКИ І БУКВИ

ПРИГАДУЮ, ЩО Я ЗНАЮ ПРО ЗВУКИ І БУКВИ

1. Прочитай з однокласниками/однокласницями розмову друзів у ролях. Розкажіть, як ви провели канікули.

Ґаджик: Привіт, друзі!

Читалочка: Доброго ранку всім!

Щебетунчик: Усім моє вітання-шанування!

Родзинка: Здрастуйте!

Ґаджик: Як давно ми не бачились!

Читалочка: Як ви відпочили?

Щебетунчик: Хто де побував?

Родзинка: Що найбільше вам запам'яталося?

2. Випиши з розмови друзів **питальні** речення. Запиши відповіді на них. Підкресли слова, у яких кількість звуків і букв **неоднакова**.

3. Друзі здійснювали влітку віртуальні подорожі. Чи знаєш ти значення вислову **віртуальна подорож**?

ВІРТУАЛЬНА ПОДРОЖ — уявна подорож, здійснена за допомогою інтернету.

4. Дізнайся і запиши, де віртуально побував Ґаджик. Для цього побудуй звукові схеми поданих назв країн і визнач, яка з них має таку: $\text{—} \bullet \text{—} \text{—} \text{—} \bullet$. Знайди цю країну на карті.

КИТАЙ

ІНДІЯ

ПОЛЬЩА

5. Прочитай повідомлення Ґаджика про Польщу. Що нового для тебе є в цьому тексті? Випиши в колонку виділені слова. Побудуй їх звукові схеми. Визнач, скільки **складів**, **букв** і **звуків** у кожному з цих слів, і запиши.

Польща — європейська **країна** з давньою історією, красивою природою.

На берегах річки Вісла розкинулася столиця Польщі — місто Варшава. За легендою, назва міста **походить** від двох імен — рибалки Варс і русалки Сава, з **якою** рибалка одружився. Образ русалки Сави став символом Варшави.

6. Пригадайте легенду про заснування столиці України. Скористайтеся словами з довідки. Запишіть ці слова. Підкресліть букви, які позначають **дзвінкі приголосні** звуки.

Довідка: *Дніпро, Кий, Щек, Хорив, Либідь.*

7. Ґаджикові цікаво, чи хочеш ти здійснити віртуальну подорож? Куди саме? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай слова, запозичені з польської мови. Випиши ті, які мають **м'які приголосні** звуки. Підкресли букви, які позначають їх. Побудуй **звукові схеми** виділених слів.

Альтанка, будинок, вежа, ґудзик, **дзьоб**, дякувати, **зброя**, ковдра, **ланцюг**, олівець, пан, пляма, простирадло, смак, хлопець, цвях, червоний.

ПРАВИЛЬНО ПИШУ СЛОВА З НЕНАГОЛОШЕНИМИ ЗВУКАМИ [е], [и] В КОРЕНЯХ

1. Прочитай слова, які однаково звучать і мають однакові значення в українській і польській мовах. Випиши слова з **орфограмами**. Підкресли орфограми.

Врода, дах, листопад, фарба, цибуля.

2. Пригадай і поясни, як перевірити написання вписаних слів. Зістав свої міркування з правилом.

Щоб правильно написати слово з ненаголошеним [е] або [и] в корені, треба **змінити слово** або **дібрати спільнокореневе**, у якому цей звук буде наголошеним.

Наприклад: *се́ло* — *се́ла*, *вишне́вий* — *ви́шня*.

Якщо до слова **не можна** дібрати перевірене слово, то його написання треба перевіряти **за словником**.

Наприклад: *ди́тина*, *верблю́д*.

3. Допоможи Читалочці записати подані слова у **дві** колонки, вставивши пропущені букви. До слів **другої** колонки добери і запиши **перевірні** слова.

Вер..сень, с..рпневий, ц..гляний, д..ржава, пр..з..дент, бл..скучий, п..льнувати, а..ропорт, д..сципліна, яз..катий, хв..лястий, т..мп..ратура.

Перевіряємо за словником

Перевіряємо наголосом

вулиця

земля — зе́млі

4. Гаджик познайомився з польськими школярами. Прочитай, як їх звати. Чи є в українській мові подібні імена? Склади й запиши речення з іменем, у якому є орфограма «**Ненаголошені [е], [и] в корені**».

Марі́ся

Яне́к

5. Спілкуючись із новими друзями, Гаджик вивчив кілька польських висловів. Прочитай, як вони звучать. Чи здогадуєшся, що вони означають? Перевір себе за словником.

Джень дóбри!

Як ше маш?

Дженькúє, дóбже.

До відзéня.

Джень дóбри! — Добрий день!
Дженькúє, дóбже. — Дякую, добре.

До відзéня. — До побачення.

Як ше маш? — Як у тебе справи?

6. Прочитай і спиши речення, замінивши польські вислови українськими. Підкресли звертання.

1. Джень добри, Марисю!

2. Як ше маш, Янеку?

3. Дженькує, добже.

4. До відзєня, Марисю!

7. Уяви, що ти віртуально знайомишся з іноземними школярами і школярками. Напиши для них інформацію про себе (3–4 речення).

8. Спиши текст, який зацікавив Родзинку. Встав пропущені букви. Число запиши словом.

Поляки п..шаються вс..світньо відомим композитором Фридериком Шопеном. З Варшавою пов'язані його ж..ття і творчість. На вул..цях цього міста встановлено 15 співочих лавок. Сидячи на них, можна послухати м..лодії в..ликого композитора.

ПРИГАДУЮ СЛОВА З ПОДОВЖЕНИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ Й АПОСТРОФОМ

1. Прочитай вірш Якова Щоголіва. Визнач **спільну орфограму** у виділених словах. Позмагайся з сусідом/сусідкою по парті, хто більше добере і запише слів із цією орфограмою.

На траві й квітках росинка,
шелестіння й гомін гілки,
щebetання й пісня пташки,
скрип жука, **гудіння** бджілки.

2. Допоможи Читалочці побудувати **звукові схеми** поданих слів. Склади й запиши речення зі словом, яке має таку схему: **— • | ≡ : •́**.

життя

гілля

прання

3. Дізнайся про улюблені ласощі польських друзів Ґаджика. Для цього спиши речення, замінивши звукові схеми відповідними словами.

Янек полюбляє вишневе **— • | — •́ | ≡ : •́**. А Марисі подобається соняшникове **— • | ≡ : •́ | ≡ : •́**.

4. Розгляньте в групі етикетку улюблених ласощів Родзинки. Яку інформацію вона містить? Чи можна вживати цей продукт? Поясніть чому.

5. Які твої улюблені ласощі? Як часто ти їх споживаєш? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Перевір, чи правильно Щебетунчик записав слова. Поясни, яку орфограму він забув. Зістав свої міркування з правилом. Спиши слова, виправивши помилки.

*Валерянка, курер, обов'язок, перев'язка,
палушя, прем'єра, рум'янець.*

Апостроф ставимо після **твердого** приголосного звуку перед буквами **я, ю, є, ї**. Наприклад: *м'ята, п'ють*.

7. Разом із сусідом/сусідкою по парті утворіть і запишіть слова з **апострофом** від поданих слів за зразком.

Зразок: *зорі — сузір'я.*

Надвечір, перина, двір, хлопці, кава, лев, соловей.

8. Від поданих слів утвори слова з подовженими приголосними звуками і запиши. Із **трьома** з них склади й запиши речення.

Частувати, прибирати, прати, сидіти, бажати, вітати, полювати, захоплюватися, лікувати.

ПРАВИЛЬНО ВИМОВЛЯЮ І ЗАПИСУЮ СЛОВА З ДЗВІНКИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ В КІНЦІ СКЛАДУ

1. Допоможи Читалочці правильно списати слова. Для цього добери до кожного перевірене слово і запиши.

зу(б,п) заря(д,т)ка ча(ж,ш)ка бері(з,с)ка
су(б,п) хвір(д,т)ка ло(ж,ш)ка зачі(з,с)ка

2. Поясни Читалочці, яка орфограма у словах попереднього завдання. Перевір себе за правилом.

Дзвінкі приголосні звуки **в кінці** слова або складу вимовляємо **дзвінко** й позначаємо на письмі відповідними буквами. Наприклад: *сад, казка*.

3. Прочитай запитання, які поставили Ґаджикові польські друзі. Поясни, які букви пропущено у виділених словах. Доведи свою думку.

1. Хто твій найкращий **дру..** або найліпша **по-дру..ка**? **2.** Чи любиш ти читати **кни..ки**? **3.** Чи сподобалася тобі віртуальна **подоро..**?

4. Уяви, що ці запитання адресовано тобі. Запиши відповіді на них.

5. Марися і Янек розповіли Ґаджикові про найкрасивіші місця в Польщі. Прочитай їхню розповідь. Спиши виділену частину тексту, вставивши пропущені букви.

У Польщі багато мальовничих краєвидів. У горах Татрах є велике гірське озеро — Морське око. **У запові..нику «Біловéзька пуца» живуть рі..кісні тварини.**

У Вéлічці в соляній копальні можна придбати сув..ніри, полікувати органи диха..я в підземному санаторії.

6. Пригадайте і розкажіть про подібні місця в Україні. Скористайтеся словами з довідки.

Довідка: *Карпати, Синевир, «Асканія-Нова», місто Соледар.*

7. Напиши розповідь (3–4 речення) про одне з українських мальовничих місць.

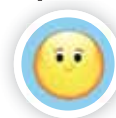
- 8. Марися і Янек порадили Ґаджикові відвідати цікаве місце в Польщі. Прочитай рекламний плакат про нього. Розкажи, яка інформація є на плакаті.

- 9. Разом з однокласниками/однокласницями підготуйте рекламний плакат про одне з цікавих місць в Україні.

- 10. Прочитай спогади друзів про літній відпочинок. Придумай заголовок до тексту. Спиши текст, уставивши пропущені букви.

Шви..кий потя.. зупинився на станції «Лісова».
З ва..кими рюкзаками ми вийшли на ву..ьку сте..ку.
Нас зачарував ка..ковий краєви.. Біля оз..ра ми зроби-
ли привал. Хлопці закинули ву..ки і наловили
дрібної ри..ки на юшку.

ПРАВИЛЬНО НАГОЛОШУЮ СЛОВА

- 1. Розгадай ребус — і дізнаєшся, у яку країну здійснила віртуальну подорож Родзинка. Запиши слово-відгадку. Побудуй його звукову схему. Запиши, скільки **складів**, **букв** і **звуків** у цьому слові.

2. Прочитай, що дізналася Родзинка про Чехію. Спиши текст, розкривши дужки і вставивши пропущені букви.
(Ч,ч)ехія розташована в ц..нтральній (Є,є)вропі.
Це нев..лика, але красива (К,к)раїна. (С,с)толиця
(Ч,ч)ехії — (М,м)істо (П,п)рага.

У (П,п)разі є найбільший у (Є,є)вропі зоопарк.
У н..ому розводять рі..кісних тварин.

3. Прочитай речення. Випиши назви міст. Постав у них наголос, користуючись довідкою.

Ґаджик віртуально відвідав такі польські міста:
Варшаву, Катовіце, Краків, Перемишль, Сосновець.

Родзинка подорожувала такими містами Чехії, як
Прага, Карлові Вари, Ліберець, Кладно, Тепліце.

Довідка. У польській мові наголос у більшості слів падає на **передостанній** склад. У чеській — на **перший** склад.

4. Пригадай і запиши **п'ять** назв українських міст. Постав у них наголос. Який висновок можеш зробити про наголос в українській мові? Перевір себе за правилом.

В українській мові може бути наголошеним **будь-який** склад у слові. Наприклад: **пра́вило**, **дорóга**, **Украї́на**.

5. Разом із сусідом/сусідкою по парті запишіть подані слова у **три** колонки: у **першу** — з наголосом на **перший** склад, у **другу** — з наголосом на **передостанній** склад, у **третю** — з наголосом на **останній** склад.

Читання, вірші, новий, випадок, навчання, зовсім, разом, донька, легкий, подруга, завдання, спина, котрий, нести, запитання, виразно, добуток, кілометр.

6. Разом із сусідом/сусідкою по парті перевірте, чи правильно ви виконали попереднє завдання. Зіставте свої записи з таблицею слів.

Наголошений перший склад	Наголошений передостанній склад	Наголошений останній склад
вірші віпа́док зо́всім ра́зом до́нька по́друга спі́на	чита́ння навча́ння завда́ння запита́ння вирáзно добу́ток	новíй легкі́й котрі́й несті́ везті́ сантимéтр кіломéтр

7. Родзинка познайомилася з чеськими школярами. Спиши їхні імена. Постав **наголос** відповідно до норм чеської мови і прочитай. Запиши **чотири** українських імені, які тобі подобаються. Постав у них наголос.

Томаш

Елішка

8. Як тебе звати? Чи знаєш, хто вибрав тобі ім'я? Що воно означає? Напиши про це розповідь (3–4 речення).

9. Родзинка вивчила кілька ввічливих слів чеською мовою. Прочитай, як вони звучать. Чи зрозуміле тобі їхнє значення?

Добрі́ ден.

До́брже, деку́ї.

Як се маш?

10. Разом із сусідом/сусідкою по парті розіграйте сценку знайомства з Томашем або Елішкою. Використайте вислови з попереднього завдання.

11. Спиши речення. Постав наголос у виділених словах. Зроби висновок про значення наголосу в словах.

1. Друзі зібрались у далеку **дорогу**. 2. Онuki привітали **дорогу** бабусю зі святом. 3. Старші **брати** вирішили не **брати** з собою молодшого. 4. Малюк почав **плакати**. 5. Учні розглядали рекламні **плакати**.

РОЗТАШОВУЮ СЛОВА В АЛФАВІТНОМУ ПОРЯДКУ

1. Прочитай найпопулярніші в Чехії прізвища, дотримуючись правила наголошування чеських слів. Допоможи Родзинці записати ці прізвища в алфавітному порядку.

Новак, Свобода, Дворжак, Чех, Горак, Шипка, Чапек, Шпорк.

2. У Томаша й Елішки є друзі. Прочитай їхні імена і запиши в такому порядку, як у контактах телефону.

Петра, Їржі, Карел, Мартіна, Барбора, Марек, Зденек, Нікола, Якуб, Клара.

3. Прочитай, чим славиться Чехія. Спиши текст, уставивши пропущені букви. Число запиши словами. Написання виділених слів перевір за словником.

У **давн..ну** Чехію **наз..вали** Богемією. Від ц..ого слова походить назва скляних виробів — богемське скло. **Кр..шталеві кел..хи**, вази, люстри з богемського скла відомі в ус..ому світі.

Ще Чехія **слав..ться** найбільшим у Європі виробництвом автомобілів. Чеський автомобіль «Шкода» експортують у 64 країни світу. Ним **кор..стується** і **пр..з..дент** Чехії.

4. Чи хочеш ти навчитися керувати автомобілем? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

5. Прочитай слова чеського походження. Запиши їх в алфавітному порядку. З **трьома** словами побудуй і запиши речення.

Робот, табір, пістолет, влада, праця, брама, бавовна, гасло, ганьба, вагатися, власний.

ПРАВИЛЬНО ПОДІЛЯЮ СЛОВА ДЛЯ ПЕРЕНОСУ

1. Прочитай повідомлення, яке Родзинці надіслали Елішка і Томаш. Придумай йому заголовок.

Гордістю **Чехії** є **замки**. Найбільшим вважається замок «**Празький** град». У ньому розміщується резиденція президента Чехії. Сьогодні замки живуть сучасним **життям**. У них проводять рицарські турніри, костюмовані **дійства**, облаштовують **музеї**. Чехи люблять і бережуть ці **пам'ятки**.

2. Допоможи Родзинці поділити для переносу слова, виділені в тексті про замки. Пригадай правила переносу.

Слова переносимо **по складах**: *ма-ли-на*.

По-різному переносимо: 1) слова **зі збігом** кількох приголосних звуків: *кві-тка* або *квіт-ка*; 2) слова з **подовженими** приголосними звуками: *зна-ння* або *знан-ня*.

Не можна:

1) переносити слова, що мають **один** склад: *ліс*;

2) відривати від слова **одну** букву: *мрія*;

3) розривати буквосполучення **дж**, **дз**, які позначають один звук: *гу-дзик*, *хо-джу*;

4) відривати від попереднього складу букви **й**, **ь** та **апостроф**: *лій-ка*, *паль-то*, *бур'-ян*.

3. Прочитай повідомлення Родзинки чеським друзям про українські замки. Чи можеш ти щось додати?

В Україні збереглося 116 замків. **Українські замки овіяні л..гендами. За народними переказами, у багатьох із них ж..вуть прив..ди. Деякі л..генди ро(з,с)повідають про ч..сленні скарби, (з,с)ховані в замках.** Таємничість вабить туристів до Хотинського, Кам'янецького, Луцького та інших замків.

4. Спиши речення, виділені в тексті попереднього завдання. Встав пропущені букви і розкрий дужки.

5. Запиши назви українських замків і поділи їх на склади для переносу.

6. У якому замку тобі довелося чи хотілося б побувати? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай текст. Спиши **перше** й **три останні** речення. Встав пропущені букви і розкрий дужки. Випиши і поділи для переносу виділені слова.

Чеську столицю ділить на дві частини (Р,р)ічка (В,в)лта́ва, а **українську** — (Д,д)ніпро.

Влтава перекладається як «дика вода». Ця назва пов'язана з великою **кількістю** порогів на річці.

Там вода **вирує**, створюючи небезпеку річковому транспорту.

Б..реги (Д,д)ніпра і (В,в)лтави **з'єднують** мости. У (К,к)ієві їх вісім, у (П,п)разі — десять. Найкрасивіший і **найстаріший** (К,к)арлів **міст** є віз..тівкою (П,п)раги.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛІВ

РОЗРІЗНЯЮ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛІВ

1. Прочитай і спиши текст. Підкресли слова, вжиті в **переносному** значенні. З **двома** із них склади речення, щоб вони мали **пряме** значення, і запиши.

Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золотисті стрічки. Вплели берези стрічки в зелені коси. Подивилося сонце на берези й не впізнало їх. Сміється сонечко, а берези сумують.

2. Прочитай слова, пов'язані з країною, якою віртуально подорожувала Читалочка. З виділених букв склади назву цієї країни і запиши. Зазнач, скільки **складів**, **букв** і **звуків** у цьому слові.

Пар**ф**уми, ак**т**ор, п**а**льто, май**о**не**з**, мисте**ц**тво, а**ф**і**ш**а, мак**і**я**ж**.

3. Поєднай слово **Франція** з поданими словами. Запиши ті сполучення слів, які мають **переносне** значення. Утвори речення з **одним** із записаних сполучень і запиши.

Приваблива, вражає, розташована, зачаровує, сучасна, розкинулась, велика, дивує.

4. Прочитай інформацію Читалочки про Францію. Про що ти дізнаєшся вперше? Знайди Францію на карті.

Франція є третьою за величиною державою Європи. Столиця Франції — місто Париж. У Франції побудовано найвідоміший у Європі парк розваг Диснейленд. У цій країні винайшли велосипед, повітряну кулю, парашут, фотографію, кіно. Весільна біла сукня прийшла до нас також із Франції.

5. Спиши останнє речення з тексту про Францію. Підкресли слово, вжите в **переносному** значенні. Склади й запиши речення, у якому це слово матиме **пряме** значення.

6. Прочитай імена французьких друзів Читалочки. Поясни, на які українські імена вони схожі.

Луїза

Андрé

7. Від французьких друзів Читалочка почула знайомі їй слова. Прочитайте їх. Чи знаєте, що вони означають? Знайдіть у довідці відповідні їм українські слова.

Салю́т!

Мерсі́.

Оревуа́р.

Довідка: Дякую. Привіт! До побачення.

8. Прочитай повідомлення Луїзи й Андре. Як звучать французькою мовою слова, які треба знати, щоб одержати знижку в кав'ярні?

У Франції є кав'ярні, які заохочують бути ввічливими. Тут відвідувачі, які не кажуть «привіт» і «дякую», за каву платять дорожче.

9. Уяви, що ти станеш власником/власницею дитячого кафе. Які цікаві правила чи традиції ти там запровадиш? Напиши про це текст (3–4 речення).

10. Спиши текст, уставивши пропущені орфограми. Підкресли слова, вжиті в **переносному** значенні.

Париж ро(з,с)кинувся на б..регах річки Сени. З..єднують б..реги тридцять сім мостів. Гостей Парижа приваблює Ейфелева вежа. Зачаровує розкішна вулиця з назвою Єлисейські поля. Вражає найкра..ий собор Франції з м..лодійною назвою Нотр-Дам.

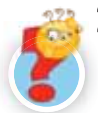
ДОБИРАЮ СИНОНІМИ Й АНТОНІМИ

1. Найбільшу популярність Франції принесли **мода, парфумерія, мистецтво й кухня**. Прочитайте, які слова із цих сфер українська мова запозичила з французької. Запишіть їх у чотири тематичні колонки.

Рояль, костюмер, ескіз, **соус**, репертуар, **актор**, майонез, балет, **афіша**, желе, маринад, пальто, блуза, котлета, парфуми, **кутюр'є, ательє**, макіяж.

Мода | Мистецтво | Кухня | Парфумерія

2. Пригадай, що таке синоніми й антоніми. Знайди серед виділених у попередньому завданні слів **синоніми** до поданих слів і запиши їх парами.

Майстерня, оголошення, модельєр, артист, підлива.

3. Разом із сусідом/сусідкою по парті прочитайте текст. Придумайте заголовок до нього. Випишіть у колонку виділені слова. До кожного доберіть **синонім** і запишіть поряд.

Найвідоміша і найвища будівля Франції — Ейфелева **вежа**. Її висота становить 323 метри. Це як **будинок** на 70 поверхів.

Цікаво, що Ейфелеву вежу парижани тривалий час не сприймали. Називали її будівництво **марним**, а саму вежу — **жахливою**. Будували її як тимчасову **споруду**,

що мала слугувати входом на виставку. Із часом парижани звикли до неї і **стали** називати її «залізною пані». Тепер це візитівка Парижа.

У світі налічується близько 30 копій Ейфелевої вежі. Одна з них, заввишки 35 метрів, є в Харкові.

4. Прочитай текст. Випиши в колонку виділені слова. До кожного добери **антонім** і запиши поряд.

Морські кордони Франції мають **більшу** довжину, ніж **сухопутні**. На **заході** країна омивається Атлантичним океаном, на півдні — **теплим** Середземним морем, на **півночі** — протокою Ла-Манш.

У Франції є не тільки морські та океанічні узбережжя, а й **високі** гори Альпи. Найвища гора Монблан розташована на кордоні Франції й Італії. Її висота — 4810 метрів. У перекладі Монблан — це «**біла** гора».

Дуже схоже значення має назва української Говерли — серця Карпат. Говерла означає «сніжна гора». Її висота — 2061 метр.

5. Чи мрієш ти побувати у Франції? Що хочеш побачити? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Прочитайте слова французького походження. Допоможіть Читалочці дібрати до них **синоніми**. Запишіть утворені пари слів. З виділеними словами складіть і запишіть речення.

Шампіньйон, дебошир, **аплодисменти**, **вояж**, модерний.

7. Прочитай словосполучення. Заміни виділені слова **антонімами** й запиши утворені сполучення слів. Із **двома** з них склади й запиши речення.

Великий дебошир, **гучні** аплодисменти, **довгий** вояж, **модерний** одяг, **свіжі** шампіньйони.

РОЗПІЗНАЮ БАГАТОЗНАЧНІ СЛОВА

1. Прочитай повідомлення Луїзи й Андре. Спиши виділені речення. Поясни значення підкреслених слів. Які ще значення вони можуть мати?

Південь Франції славиться лавандовими полями. **Під час цвітіння лавандове поле стає фіолетовим.** У цей час сюди приїздять французи й туристи з інших країн для фотосесій.

Лаванду називають блакитним золотом. Адже вона дуже цінна. Її використовують у медицині, парфумерії, косметиці. Є лавандовий мед, варення. **А ще мішечки із сухою лавандою кладуть у шафи, щоб постільна білизна гарно пахла.**

Лаванда — рослинний символ Франції, туристична родзинка краю.

2. Поясни, чому підкреслені в попередньому завданні слова називають **багатозначними**. Складіть і запишіть речення, у яких ці слова матимуть інші значення.

3. Прочитай речення. Скільки значень має слово **лаванда**? Поясни, чому в кожному реченні воно написано по-різному. Спиши речення, яке тобі найбільше сподобалося. Придумай своє речення, у якому слово **лаванда** матиме інше значення, і запиши.

1. До нас прибула нова учениця — Оленка Лаванда.
2. У полі зацвіла лаванда.
3. На нашій вулиці відкрився салон краси «Лаванда».
4. Ми проїжджали село Лаванда.
5. Мило «Лаванда» має запах цієї рослини.

- 4. Напиши повідомлення для Андре й Луїзи про рослинні символи України (3–4 речення). Можеш скористатися світлинами.

- 5. Прочитайте інформацію, яка зацікавила Читалочку. Чи відомі вам імена згаданих художників?

Побачивши картини Катерини Білокур на виставці в Парижі, відомий художник Па́бло Піка́ссо захоплено сказав: «Якби у Франції була така жінка, ми б змусили весь світ говорити про неї».

- 6. Розглянь світлини картин Катерини Білокур і Пабло Піка́ссо. Визнач, хто яку картину написав. Поясни, чому так думаєш. Яка картина тобі більше подобається? Чому?

- 7. Прочитай словосполучення. Визнач, яке слово в ньому **багатозначне**. Які ще значення має це слово? Склади й запиши речення з цим словом в іншому значенні.

писати картини

- 8. Разом із дорослими знайди в інтернеті чи інших джерелах відповіді на подані запитання і запиши.

1. Коли жила і творила Катерина Білокур? 2. Що вона зображала на своїх картинах? 3. Як ставилися до її творчості в родині, а як оцінили у світі?

ДОСЛІДЖУЮ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ

1. Прочитай цікаву інформацію про французів. Розкажи, як ти ставишся до свого харчування.

Сніданок, обід, вечеря, їжа та всі пов'язані з ними слова — священні для французів. Конкурувати з ними можуть тільки *регбі, велосипед, футбол*.

Про харчування дбають у французьких школах. Учні молодших класів мають велику перерву, під час якої можуть піти додому, щоб пообідати.

2. Прочитай, що дізналася Читалочка про вподобання французьких друзів. Поясни значення виділених висловів. Прочитай правило про такі вислови.

Андре любить кататися на велосипеді. Як тільки випадає нагода — він сідає на нього і **мчить як вітер**.

А Луїза любить солодощі. Найбільше їй до вподоби еклери. Вони такі, що **пальчики оближеш!**

Фразеологізми — це влучні, нероздільні, сталі вислови, які можна замінити синонімами.

Наприклад: **сидіти склавши руки** — лінуватися.

3. До поданих фразеологізмів добери **близькі** за значенням слова і запиши. За потреби скористайся довідкою.

пасти задніх — ... викинути з голови — ...
шкірити зуби — ... водити за носа — ...

Довідка: *сміятися, відставати, обманювати, забути.*

4. Із **двома** фразеологізмами з попереднього завдання склади й запиши речення.

5. Прочитай про одну французьку традицію. Пригадай, які першоквітневі традиції є в нашій країні.

Наприкінці березня мсьє Жак розповів нам про цікаву французьку традицію. Напередодні першого квітня всі готують квітневих риб — вирізаних із паперу, розмальованих власноруч і обписаних добрими жартами й щирими побажаннями. Рибу таку належить першого квітня непомітно почепити на спину тому, до кого відчуваєш симпатію, кого поважаєш і маєш за друга. Виходить одночасно і жарт, і вияв прихильності.

6. Чи зацікавила тебе французька традиція? Кому тобі хотілося б приготувати квітневу рибу? Що написати на ній? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай речення. Заміни виділені слова фразеологізмами з довідки. Запиши утворені речення.

1. Марійка продовжувала **лінуватися**. 2. Людей в автобусі було **дуже багато**. 3. Дмитрик на уроці **був неуважним**. 4. Не треба **перебільшувати**.

Довідка: як оселедців у бочці, робити з мухи слона, бити байдики, ловити гав.

8. Спиши речення, розкривши дужки. Знайди і підкресли в них фразеологізми.

1. Дівчата домовились тр(е,и)мати язик за зубами.
2. До с(е,и)ла було рукою подати. 3. Досить нас водити за ніс і х(е,и)трувати. 4. Данилко шви(д,т)ко злі(з,с) з яблуні і накивав п'ятами.

ПРИГАДУЮ БУДОВУ СЛОВА

ВИЗНАЧАЮ БУДОВУ СЛОВА

1. Разом з однокласниками/однокласницями прочитайте слова і словосполучення. Поясніть, що означає кожне з них. Пригадайте, що позначають зображені в останній рамочці значки.

корінь слова

спільнокореневі слова

закінчення

основа

префікс

суфікс

2. Випиши з поданих слів спільнокореневі. Вони підкажуть тобі, де віртуально побував Щебетунчик. Познач **корінь** у цих словах. Склади і запиши **два** речення з цими словами.

Німеччина, знімати, німець, анімація, німкеня, німецький.

3. Разом з однокласниками/однокласницями розгляньте таблицю. Про що ви дізналися з неї? Знайдіть Німеччину на карті.

Інформація про Німеччину	
Офіційна назва	Федеративна Республіка Німеччина
Столиця	місто Берлін
Прапор 	прямокутне полотнище з трьох рівновеликих горизонтальних смуг: верхньої — чорної, середньої — червоної і нижньої — золотистого кольору
Державна мова	німецька
Валюта	євро
Кількість населення	понад 82 мільйони

4. Випиши з таблиці «**Інформація про Німеччину**» виділені слова. Розбери їх за будовою. Склади й запиши речення зі словом, яке має таку будову:

5. Склади таблицю «**Інформація про Україну**».

6. Прочитай імена німецьких школярів, з якими познайомився Щебетунчик. Запиши й розбери за будовою ці слова.

Ганс

Е́ріка

7. Прочитай, як звучать німецькі ввічливі слова. Чи здогадуєшся, що вони означають? Знайди в довідці відповідні їм слова української мови.

Гу́тен таґ.

Бі́тте.

Да́нке.

Ауф ві́дерзеєн.

Довідка: *Будь ласка. Добрий день. До побачення. Дякую.*

8. Під час знайомства Ганс сказав Щебетунчикові український ввічливий вислів. Розпізнай його за поданими звуковими схемами слів. Запиши цей вислів і розбери за будовою слова з нього.

— • — — • =

— • =

9. Спиши текст, уставивши пропущені букви. Випиши і розбери за будовою виділені слова.

Німці — дуже акуратні, д..сципліновані, **працьовиті**. Вони в усьому люблять порядок, дотримуються законів і прав..л. За поруше..я прав..л стягуються штрафи. Так, за зірвану **квітку** в лісі, парку або сквері — **штраф** 650 євро.

РОЗРІЗНЯЮ СПІВЗВУЧНІ ПРЕФІКСИ І ПРИЙМЕННИКИ

1. Прочитай словосполучення. Нагадай Гаджикові, до якої частини мови належать виділені слова. Що ти знаєш про цю частину мови?

розмовляти **з** друзями
покладатися **на** друзів
приготувати **для** друзів

зайти **до** друзів
дізнатися **від** друзів
побувати **в** друзів

2. Запиши словосполучення. За потреби скористайся правилом. Підкресли **прийменники** і познач співзвучні з ними **префікси**.

(по) бігти (по) дорозі
(від) пливати (від) берега
(на) клеїти (на) папір

(з) ліпити (з) пластиліну
(в) лучити (в) мішень
(до) їхати (до) площі

Префікс — це частина слова. Його пишемо **разом** зі словом.

Прийменник — це частина мови. **Прийменники** пишемо **окремо** від інших слів. Між **прийменником** і наступним словом **можна вставити** ще одне слово. Наприклад: за дерево — за **високе** дерево.

Прийменники ніколи **не стоять** перед дієсловами. Наприклад: заходити, приїхати.

3. Еріка і Ганс розповіли про улюблену страву німців. Дізнайся про неї з тексту. Спиши текст, розкривши дужки.

(У) німців є (у) люблена страва — баварські ковбаски. Це (від) варені сосиски білого кольору. Їх готують тільки (з) натуральних продуктів. (До) них не (до) дають ніяких хімічних добавок і барвників.

4. Яку національну українську страву ти порадиш скуштувати німецьким школярам? Напиши про це текст (3–4 речення). За потреби скористайся довідкою.

Довідка: борщ, вареники, галушки, узвар.

5. Відгадай загадку Родзинки.

Хліб німецькою мовою — *брот*. А масло — *бутер*. Як звучить німецькою мовою словосполучення *хліб із маслом*?

6. Поспілкуйтеся в групі. Розкажіть, чи любляєте ви бутерброди. Які бутерброди вам найбільше смакують? Як часто ви їх їсте?

7. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Випиши з нього слова з префіксами. Познач їх.

Всесвітнє визнання, захоплення і щиру дитячу любов завоювали німецькі казкарі Якоб і Вільгельм Грімм. «Білосніжка», «Бременські музиканти», «Горщик каші», «Золота гуска» — ці пречудові історії прочитали діти багатьох країн світу.

8. Візьми інтерв'ю в однокласників і однокласниць. Розпитай, чи відомі їм казки братів Грімм. Які з них найлюбленіші?

9. Розгляньте кадри з мультфільмів. Розпізнайте, за сюжетом якої казки знято кожен із них.

10. Прочитай уривок із казки братів Грімм «Стоптані черевички». Спиши виділену частину, розкривши дужки. Познач **префікси** у словах і підкресли **прийменники**.

Жив собі колись король. Було у нього дванадцять доньок, одна другої красивіша. Спали вони всі разом в одній залі, і ліжка їхні стояли поряд.

Увечері, коли доньки лягали спати, король (за) чиняв двері (на) засув. А вранці, коли двері (від) чиняв, то помічав, що черевички його доньок стоптані (від) танців. Ніяк він не міг (з) розуміти, чому це (від) бувається. І (на) казав король оголосити (на) все королівство, що той, хто дізнається, де це вони (по) ночах танцюють, може (о) брати одну з них собі (в) дружини...

ДОСЛІДЖУЮ СЛОВА ІЗ ПРЕФІКСАМИ *пре-* І *при-*

1. Спиши колонки слів. Познач у них префікс.

премудра
прегарний
предобра

приїхати
прийти
приліпити

Проведи дослідження!

1. Визнач, до яких слів замість префікса можна підставити слово **дуже**. Який префікс вони мають?
2. У якій колонці слова означають наближення, приєднання чогось? Який у них префікс?
3. Зроби висновок про те, коли пишемо префікс **пре-**, а коли — **при-**. Перевір себе за правилом на наступній сторінці.

Префікс **пре-** пишемо переважно в **прикметниках**, коли замість нього можна підставити слово **дуже**. Наприклад: прекрасний — **дуже** красивий.

В інших випадках пишемо префікс **при-**. Наприклад: прилетіти, присісти, приміський.

2. Спиши словосполучення, вставивши пропущені букви. Із **двома** з них склади й запиши речення.

Пр..чудовий день, пр..старий замок, пр..чалити до берега, пр..в'язати мотузку, пр..миле цуценя, пр..клеїти наліпку, пр..лягти на дивані.

3. Заміни виділені сполучення слів одним словом і запиши.

Зразок: *слуга при дворі — придворний слуга.*

площа **при вокзалі** — ...

сад **при школі** — ...

бульвар **при морі** — ...

4. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Спиши виділену частину тексту, вставивши пропущені букви.

До Німеччини пр..їздить багато туристів. Вони пр..бувають із різних куточків світу. Їх пр..вабляють пр..красні старовинні споруди, пр..чудові куточки природи, пр..хороші люди.

Німеччину омивають моря — Балтійське й Північне. Територією Німеччини простягаються гори Альпи. Є тут ліси, поля, виноградники.

Як і в Україні, в Німеччині багато річок. Найбільші серед них Рейн, Дунай, Ельба, Одер. На річці Ельбі аж 2300 мостів!

5. Пригадай, які моря, гори й річки є в Україні. Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Прочитай речення. Заміни виділені фрази одним словом із префіксом **пре-** або **при-** і запиши.

Зразок: ділянка біля садиби – присадибна ділянка.

1. Не зовсім зачинити двері. 2. Надзвичайно красива музика. 3. Дуже густий ліс. 4. Смуга при кордоні. 5. Трохи мерзла трава.

7. Утвори за допомогою префіксів **пре-** або **при-** слова від поданих слів і запиши. Із **трьома** утвореними словами склади і запиши речення.

Вчити, міряти, солодкий, думати, бігти, хоробрий, мудрий, дивний, ховати, кріпити, багато, тягти, шити, гіркий, хитрий, чесати, широкий.

УТВОРЮЮ СЛОВА ЗА ДОПОМОГОЮ ПРЕФІКСІВ І СУФІКСІВ

1. Спиши слова. Розбери їх за будовою. Поясни Гаджикові, як утворилися **друге** і **третє** слова.

добрий — предобрий — найдобріший

2. Запиши подані слова в колонку. Утвори від них нові слова таким самим способом, як у попередньому завданні. Із **двома** з утворених слів склади і запиши речення.

гарний

сильний

хитрий

3. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Випиши слова, утворені за допомогою **префіксів**. Познач у них префікс.

Німеччина за площею вдвічі менша від України. Проте це одна з найуспішніших, найбагатших,

найрозвиненіших країн світу. Найбільші її міста: Франкфурт-на-Майні, Мюнхен, Дрезден, Берлін, Кельн, Гамбург. У них побудовані міжнародні аеропорти, які сполучають країну з усіма державами світу.

4. Щебетунчик має квиток. Розгляньте його у групі однокласників/однокласниць. Про що ви з нього дізналися?

✈ Київ (Україна), Бориспіль - Берлін (Німеччина), Тегель, 20 грудня			
Рейс PS-423	виліт 09:25	в дорозі	приліт 10:35
Boeing 737	Київ	2 год 10 хв	Берлін
Економ клас	Бориспіль		Тегель

5. Чи доводилося тобі літати літаком? Куди саме? Чи ти тільки мрієш кудись полетіти? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Спиши слова. Поясни, від яких слів вони утворилися. Познач у кожному слові частину, за допомогою якої воно утворилося. Добери і запиши в кожен колонку по **два** слова, які утворилися таким самим способом.

маленький

столик

дитинка

7. Прочитай текст. Випиши в колонку виділені слова. Визнач, від яких іменників вони утворились, і запиши їх поряд. Поясни, як утворилися ці слова.

Німеччина **славиться** якісними дорогами. Далеко за межами країни відомі її знамениті автобани. Це **швидкісні** магістралі з **прекрасним** дорожнім покриттям. На деяких із них навіть немає **обмежень** швидкості.

8. Добери і запиши слова з поданими **суфіксами**. Склади з кожним речення й запиши.

-ИЩ-

-ОЧОК-

-ИНК-

-ЕСЕНЬК-

ДІЗНАЮСЯ БІЛЬШЕ ПРО ІМЕННИК

РОЗРІЗНЯЮ ІМЕННИКИ — НАЗВИ ІСТОТ І НЕІСТОТ, ВЛАСНІ І ЗАГАЛЬНІ НАЗВИ

1. Постав питання до поданих слів. Визнач, до якої частини мови вони належать. Запиши їх у дві колонки.

Школярка, верблюд, екран, йод, цифра, артисти, риба, індик, яблуко.

ХТО?

|

ЩО?

2. Нагадай Гаджикові, у якій колонці іменники є назвами **істот**, а в якій — назвами **неістот**. Перевір свою думку за правилом.

Іменник — це частина мови, яка **називає предмет** і відповідає на питання **хто?** або **що?**.

Іменники — **назви істот** відповідають на питання **хто?**. Наприклад: *батько, лисиця*.

Назви неістот відповідають на питання **що?**. Наприклад: *вулиця, клен*.

3. Склади слово з перших букв слів, поданих у першому завданні. Воно називає країну, якою подорожувала Родзинка. Запиши це слово і побудуй його **звукову схему**.

4. Прочитай інформацію Родзинки про Швейцарію. Поясни, чому виділені іменники написані з **великої** букви. Перевір себе за правилом.

Швейцарія — невелика, але багата й цікава європейська країна. Вона має спільні кордони з **Італією, Францією, Німеччиною, Австрією**.

Велику частину території країни займають гори **Альпи**. Найвища вершина **Швейцарських Альп** — **Дюфур**. Її висота становить 4634 метри. Вершини гір укриті вічними снігами.

Іменники бувають **загальними** назвами і **власними**. **Власні** назви пишемо з **великої** букви: собака **Рекс**.

5. Склади за світлинами **три** речення, використовуючи власні назви, і запиши. Підкресли назви істот.

6. Спиши текст, розкривши дужки. Підкресли іменники — власні назви.

(Ш,ш)вейцарія славиться в(е,и)ликими, чистими і гл(е,и)бокими (О,о)зерами. Їх тут понад шістсот. Найбільші серед них — (Ж,ж)еневське, (Ц,ц)юріхське. Чисті (Р,р)ічки (Р,р)ейн, (Р,р)она, (І,і)нн, (Т,т)ічино роблять т(е,и)риторію (К,к)раїни ж(е,и)вописною і пр(и,е)вабливою для відпочинку.

7. Спиши слова, розкривши дужки. Підкресли власні назви. Випиши їх в алфавітному порядку. З виділеними словами склади **одне** речення про Україну й **одне** про Швейцарію і запиши.

(Ш,ш)вейцарія, (Р,р)ічка, (**А,а**)льпи, (**Ж,ж**)еневське, (О,о)зеро, (Г,г)ори, (Р,р)ейн, (В,в)інниця, (М,м)істо, (**К,к**)арпати, (**С,с**)вітязь, (К,к)раїна.

ВИЗНАЧАЮ РІД І ЧИСЛО ІМЕННИКІВ

1. Розгляньте у групі однокласників таблицю. Дайте відповіді на запитання Читалочки.

Роди іменників		
Чоловічий рід (ВІН, МІЙ)	Жіночий рід (ВОНА, МОЯ)	Середній рід (ВОНО, МОЄ)
берег□	річка $\color{red}{\mathbf{а}}$	серце $\color{red}{\mathbf{е}}$
кінь□	бабус $\color{red}{\mathbf{я}}$	село $\color{red}{\mathbf{о}}$
батьк $\color{red}{\mathbf{о}}$	ніч□	курч $\color{red}{\mathbf{а}}$
		ягн $\color{red}{\mathbf{я}}$

1. Як називаються роди іменників?
2. Які слова допомагають визначити рід іменників?
3. Які закінчення можуть мати іменники кожного роду?

2. Допоможи Щебетунчикові змінити за числами подані в таблиці іменники. Постав їх у формі **множини** і запиши. Познач закінчення.

3. Спиши повідомлення Родзинки. Підкресли іменники, вжиті в **однині**. Познач над кожним його **рід**.

ж. р.

Зразок: Яка країна тебе зацікавила?

Швейцарія не багата на корисні копалини. Тут видобувають тільки сіль.

А прославили цю країну на весь світ швейцарські годинники, швейцарський сир. Відомий також швейцарський шоколад. Країна продає його найбільше. Ще у Швейцарії виробляють якісне дитяче харчування.

4. Розгляньте у групі однокласників етикетку. Користуючись довідкою, перевірте, чи якісний цей шоколад. Яка ще інформація з етикетки важлива для вас?

Довідка.
Склад якісного шоколаду: какао терте, какао-масло, цукор. Молочний шоколад містить ще сухе молоко.

5. Розглянь таблицю. Зроби висновок, чи варто тобі вживати шоколад. Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

ШОКОЛАД	
Користь	Шкода
<ul style="list-style-type: none"> • приємний смак • містить поживні речовини • корисний для мозку 	<ul style="list-style-type: none"> • можлива алергія • шкодить зубам • надмірне збудження

6. Прочитай і запиши імена швейцарських друзів Родзинки. Познач **закінчення** у цих словах. Запиши українські імена з такими закінченнями.

Олі́вія

Лу́кас

7. Прочитай, якою мовою розмовляють мешканці Швейцарії. Від виділених слів утвори іменники **жіночого** роду й запиши. Підкресли **власні** назви.

У Швейцарії немає офіційної **державної** мови. Більшість швейцарців **розмовляють** німецькою. А ще тут поширені **французька** й **італійська**.

8. Пригадай, з якої мови подані слова. Що вони означають? Запиши відповідні українські ввічливі вислови. Підкресли в них **іменники**. Познач зверху їх **рід**.

Ґу́тен таґ.

Бі́тте.

Ауф ві́дерзеєн.

9. Спиши текст, уставивши пропущені букви. Підкресли іменники, вжиті у формі **множини**. Постав їх у формі **однини** й запиши. Познач над кожним його **рід**.

Діти у Шв..йцарії ідуть до школи в чотири роки. Навчаються вони чотири дні на тижд..нь. С..р..да, субота і н..діля — в..хідні дні. Освіта в країні повністю безкоштовна, для іноземців також. Виняток становлять пр..ватні школи.

ДОСЛІДЖУЮ ВІДМІНКИ І ВІДМІНКОВІ ПИТАННЯ

1. Спиши сполучення слів. Познач закінчення у виділених словах. Поясни, як змінилося слово **природа**. Прочитай правило про змінювання іменників.

приваблює **природа**
ставитися до **природи**
вдячні **природі**

виїхали на **природу**
милувалися **природою**
відпочивали на **природі**

Зміну закінчень іменників називають **відмінюванням** або **змінюванням за відмінками**.

Іменники мають **сім** відмінків: **називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний**. Шість відмінків відповідають на питання. Сьомий, **кличний** відмінок, не відповідає на питання. Іменники в цьому відмінку використовують у звертаннях.

2. Розглянь таблицю. Запам'ятай назви відмінків і питання, на які вони відповідають.

Назва відмінка	Скорочено	Питання, на які відповідає відмінок	Приклади відмінювання іменників	
			в однині	у множині
Називний	Н.	<i>хто? що?</i>	друг	друзі
Родовий	Р.	<i>кого? чого?</i>	друга	друзів
Давальний	Д.	<i>кому? чому?</i>	другові	друзям
Знахідний	Зн.	<i>кого? що?</i>	друга	друзів
Орудний	Ор.	<i>ким? чим?</i>	другом	друзями
Місцевий	М.	<i>на кому? на (у) чому?</i>	на другові	на друзях
Кличний	Кл.	_____	друже	друзі

3. Разом із сусідом/сусідкою по парті пограйте у «Відлуння» — хтось називає відмінок, а хтось — питання, на які він відповідає.

4. Спиши словосполучення, поставивши питання до виділених слів. Користуючись таблицею, визнач відмінок цих іменників і запиши.

Побачив **їжачка**, присмачила **олією**, подарував **мамі**, живуть в **акваріумі**, підійшли до **будинку**.

5. Із сусідом/сусідкою по парті провідмініайте усно слова: **сонце**, **земля**, **гори**. Можете користуватися таблицею.

6. Спиши повідомлення Родзинки. Постав усно питання до виділених іменників. Визнач їхній відмінок і познач його скорочено над словом.

Альпи — найвищі і найдовші гори в **Європі**. Це ідеальне **місце** для **відпочинку**. Тут є незвичайний **готель** без **стін**, даху й вікон. Там дерев'яне **ліжко**

стоїть серед **гір**. Просто з **ліжка туристам** відкриваються захопливі краєвиди. На випадок **дощу** поряд збудовані комфортні **кімнати**.

7. Уяви, що ти відпочиваєш в Альпах. Що ти вибереш для сну — ліжко просто неба чи затишну кімнату в готелі? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Спиши цікаві факти про Швейцарію. Встав пропущені букви. Визнач **відмінок** виділених іменників і познач його скорочено над словом.

У **Швейцарії** немає **номерів** квартир. Замість них вивішують **таблички з прізвищами** мешканців.

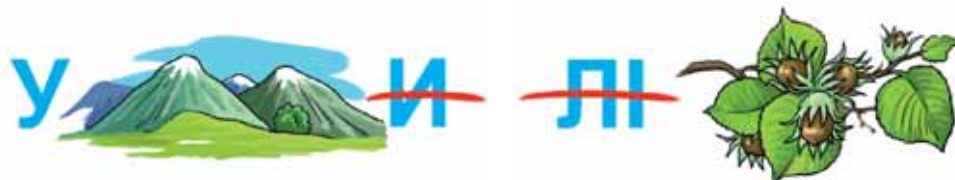
Більшість **магазинів** у Швейцарії закр..ваються о д..в'ятнадцятій годині, а в н..ділю не працюють зовсім. Тільки у ч..твер вони відкриті до двадцять першої **години**. Щоправда, це не стосується маленьких **крамничок**. Вони працюють за власним **розкладом**.

ЗМІНЮЮ ІМЕННИКИ ЗА ВІДМІНКАМИ

1. Дізнайся і запиши, якою країною подорожував Гаджик. Для цього розгадай ребус. Підкресли в записаному реченні **власні** назви.

2. Разом із сусідом/сусідкою по парті пригадайте назви відмінків і питання, на які вони відповідають: хтось називає їх, а хтось перевіряє за таблицею на с. 38. Провідмініяйте **усно** іменники, підкреслені в записаному реченні.

3. Прочитай, що дізнався Гаджик про Угорщину. Спиши текст, розкривши дужки.

Угорщина — одна з найдавніших (країна) у (Європа). Вона утворилася раніше за (Німеччина) і (Франція). Столиця (Угорщина) — місто Будапешт. Його назва виникла з назв двох (міста) — Буда і Пешт, які розкинулися на протилежних (береги) Дунаю. Дев'ять (мости) з'єднали їх в одне (міста), яке називали Будапешт.

4. Прочитай імена угорських друзів Гаджика. Яке з них, на твою думку, належить дівчинці, а яке — хлопчикові?

Іштван

Евелін

5. Іштван трохи знає українську мову. Прочитай повідомлення, яке він надіслав Гаджикові. Яких помилок припустився Іштван? Спиши текст, виправивши помилки.

Привіт, Гаджик! Запрошую тебе до Угорщина. Побуваєш у Будапешт. Помилуєшся краса Дунай. Відвідаєш термальні джерело. Із задоволення поплаваєш у їхніх лікувальних води.

6. Уяви, що подібне запрошення Іштван надіслав і тобі. Напиши відповідь на нього (3–4 речення).

7. Спиши текст, уставивши пропущені закінчення у словах.

Хочете знати, де в Угорщин.. є термальні курорт..? Не буде великим перебільшенн.. сказати, що Угорщин.. від самої столиц.. до найглухішого сел.. — один великий термальний курорт.

І в Україн.. є термальні джерел.. . Вони розташовані на Закарпатт.., яке межує з Угорщин.. .

ВИЗНАЧАЮ ПОЧАТКОВУ ФОРМУ ІМЕННИКІВ

1. Допоможи Гаджикові визначити і записати початкову форму поданих іменників. Для цього скористайся правилом.

Лісом, коня, батькові, рибою, землю, солі, сонця, містом, курчат, телята, хвилями.

Форма **називного** відмінка **однини** є **початковою формою** іменника. За початковою формою визначають рід іменника.

2. Спиши словосполучення. Підкресли іменники. Усно постав їх у **початковій формі** й познач **рід**.

За круглим столом; маленькому кошеняті; цікаву книжку; гарного дня; у великій сумці; у своєму серці; новорічних подарунків.

3. Прочитай повідомлення угорських школярів. Спиши текст, розкривши дужки. Підкресли іменники в **називному** відмінку і познач закінчення.

Найбільше оз(е,и)ро в Угорщині — Балатон. Угорці називають його морем. Але це умовна назва. Адже найбільша гл(е,и)бина в оз(е,и)рі — всього дванадцять з половиною метрів. На Балатоні є півострів Тихань. Тут встановлено пам'ятник угорському королю Андрашу і його дружині Анастасії, дочці Ярослава Мудрого.

4. Пригадай, як називається найбільше озеро в Україні. Напиши угорським школярам повідомлення про нього (3–4 речення).

5. Прочитай, як звучать угорською мовою ввічливі слова. Зроби висновок, чи схожі угорська й українська мови. Випиши з українських висловів **іменники** і познач **закінчення**.

Йу́ напот. — Добрий день.
Кі́рем. — Будь ласка.
Ві́сонтлаташро. — До побачення.

6. Прочитай, чим пишаються угорці. Постав виділені іменники в **початковій формі** й запиши за зразком. Познач **закінчення**.

Зразок: кві́ткою — (що?) кві́тка̎.

1. Угорський винахідник Ерно Рубік придумав популярну **іграшку** — кубик Рубіка. У **Будапешті** вже більш як тридцять років проходить чемпіонат зі складання **кубика**. Тут було встановлено світовий рекорд — 7 секунд.

2. У Будапешті є незвичний туристичний автобус-амфібія. Він не тільки їздить **дорогами міста**, а й плаває по **Дунаю**.

7. Прочитай текст. Випиши виділені іменники, постав їх у **початковій формі** й запиши поряд. Познач їхній **рід**.

В угорському **місті** Кáлочі є **музей** червоного **перцю**. До **Європи** червоний перець потрапив із Центральної **Америци** майже чотириста **років** тому. Як **картоплю** і **квасолю**, його довго вважали декоративною **рослиною**. І лише сто років тому почали використовувати в **кулінарії**.

ДОСЛІДЖУЮ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ В РОДОВОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

1. Родзинка й Гаджик по-різному записали закінчення у виділеному слові. Допоможи їм розібратися, хто помилився. Для цього скористайся таблицею.

Я не люблю манної **каши**.

Я не люблю манної **каші**.

Називний відмінок (хто? що?)	Родовий відмінок (кого? чого?)
книжка, дівчина	книжки, дівчини
земля, диня	землі, дині
межа	межі
дача	дачі
тиша	тиші

Проведи дослідження!

1. Визнач рід поданих у таблиці іменників.
2. Які закінчення вони мають у початковій формі?
3. Які закінчення в них у родовому відмінку?
4. Після яких звуків (твердих чи м'яких) стоїть закінчення **-и**?
5. Після яких звуків стоїть закінчення **-і**?
6. Перевір свої міркування за правилом.

В іменниках **жіночого** роду, які мають закінчення **-а (-я)**, в **родовому** відмінку однини після **м'яких** приголосних і **[ж], [ч], [ш]** пишемо закінчення **-і**. Наприклад: *земля* — *землі*, *межа* — *межі*, *дача* — *дачі*, *тиша* — *тиші*.

Після інших **твердих** приголосних звуків пишемо закінчення **-и**. Наприклад: *книжка* — *книжки*.

 2. Спиши з попереднього завдання речення. Правильно напиши закінчення у виділеному слові. Поясни свій вибір.

 3. Спиши словосполучення, додавши закінчення слів.

до своєї подруг..

з високої круч..

вийшли зі спальн..

від важкої нош..

біля старої веж..

до шкільної їдальн..

засіб від ірж..

у польової миш..

 4. Склади з пазлів назву країни, якою віртуально подорожував Щебетунчик. Побудуй із цим словом речення і запиши. Підкресли в ньому **іменники**. Познач їхній **рід**.

 5. Прочитай і спиши повідомлення про Румунію. Постав слова, що в дужках, у **родовому** відмінку однини.

Румунія — близька сусідка (Україна). Майже половину її (площа) займають ліси, заповідники, річки. Уздовж (країна) простяглися Карпати. Назва найбільшої (вершина) цих гір у Румунії — Молдовяну. На півдні Румунію омиває Чорне море.

 6. Поясни, чим схожі Румунія й Україна. Що в них відмінне? Напиши про це текст (3–4 речення).

 7. Прочитай і запиши імена румунських школярів. Побудуй **звукові схеми** цих слів. Визнач ім'я дівчинки, якщо відомо, що в ньому звуків **більше**, ніж в імені хлопчика.

Мірча

Бья́нка

8. Спиши текст, уставивши пропущені закінчення слів. Познач **відмінок** цих слів. Закінчення іменників чоловічого роду перевіряй за орфографічним словником.

Завітайте до столиць.. Румунії — Бухарест... Своїми старовинними спорудами він подібний до Париж.. . Тут є і вулиця, схожа на Єлисейські поля. Якщо ж захочете тиш.. — вирушайте до найближчого парку.. чи лісу.. . Їх у цій країні дуже багато.

Румуни — доброзичливі люди. Вони від душ.. пригощають гостей.

ВЖИВАЮ ПАРАЛЕЛЬНІ ФОРМИ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В ДАВАЛЬНОМУ І МІСЦЕВОМУ ВІДМІНКАХ ОДНИНИ

1. Щебетунчик і Читалочка заперечались, як правильно писати закінчення у виділеному слові. Допоможи їм знайти відповідь, користуючись таблицею.

Я напишу листа **другові**.

Я напишу листа **другу**.

Давальний відмінок (кому? чому?)	Місцевий відмінок (на кому? на чому?)
батьк ові або батьку кон еві або коню геро єві або герою	на батьк ові або на батьку на кон еві або на коні на геро єві або на герої

Проведи дослідження!

1. До якого роду належать подані в таблиці іменники?
2. Які закінчення мають іменники чоловічого роду в **давальному** відмінку однини?
3. Які закінчення мають ці іменники в **місцевому** відмінку? Перевір себе за правилом.

Іменники **чоловічого** роду в **давальному** відмінку **однини** мають закінчення **-ові, -еві (-єві) або -у (-ю)**.

Наприклад: **братові або брату**.

Іменники **чоловічого** роду в **місцевому** відмінку **однини** мають закінчення **-ові, -еві (-єві) або -у (-ю), -і (-ї)**. Наприклад: **на коневі або на коні**.

Закінчення **-ові, -еві (-єві)** частіше вживаємо в іменниках, які називають **істот**.

2. Прочитайте у групі однокласників/однокласниць прислів'я і приказки, поставивши слова, що в дужках, у відповідній формі. Поясніть, як ви розумієте значення **першого** і **другого** прислів'їв.

1. Дарованому (кінь) в зуби не заглядають. **2.** Купив кота в (мішок). **3.** На (злодій) шапка горить. **4.** Поганому (танцюрист) ноги заважають. **5.** Є в (гличик) молоко, та голова не влізе. **6.** На (город) бузина, а в Києві дядько. **7.** По бороді текло, а в (рот) не було.

3. Спиши прислів'я і приказки з попереднього завдання, розкривши дужки. Познач **відмінок** і **закінчення** у змінених словах.

4. Запиши словосполучення, скориставшись підказкою Гаджика.

сказали (вчитель Віктор Петрович)
повідомили (учень Шевчук)
доповів (пан полковник)
віддала (Петренко Іван Андрійович)
катались на (кінь Вітер)

Підказка. Якщо у мовленні збігаються **два іменники** чоловічого роду в давальному або місцевому відмінку однини, то їх краще вживати **з різними** закінченнями.
Наприклад: *дідусеві Степану* або *дідусю Степанові*.

5. Поясни, які помилки є у словосполученнях. Виправ їх і запиши правильно. Підкресли **закінчення** в іменниках.

подарував велосипедові

катався на дідусі

6. Добери за поданими питаннями слова з довідки й запиши утворені словосполучення.

купив (кому?)

надіслав (кому?)

побачив (на чому?)

сиджу (на чому?)

плаває (в чому?)

телефоную (кому?)

подобається (кому?)

катаюсь (на чому?)

Довідка: паркан, друг Юрко, брат Дмитрик, басейн, Сергій Іванович, самокат, стілець, однокласник Микола.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЧЕРГУВАННЯМ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ У ДАВАЛЬНОМУ І МІСЦЕВОМУ ВІДМІНКАХ ОДНИНИ

1. Гаджик і Родзинка по-різному записали виділені слова. Користуючись таблицею, поясни, хто з них помилився.

Я телефоную своїй **подругі**.

Я телефоную своїй **подрузі**.

Називний відмінок хто? що?	Давальний відмінок кому? чому?	Місцевий відмінок на (у) кому? на (у) чому?
кни га	кни зі	у кни зі
ру ка	ру ці	в ру ці
му ха	му сі	на му сі

Проведи дослідження!

1. До якого роду належать подані в таблиці іменники?
2. Які закінчення вони мають у давальному і місцевому відмінках?
3. Чергування яких приголосних відбулося в цих відмінках? Перевір свої міркування за правилом.

В іменниках **жіночого** роду перед закінченням **-і** у **давальному** і **місцевому** відмінках **однини** кінцеві приголосні основи [г], [к], [х] змінюються на [з'], [ц'], [с']. Наприклад: *дорога* — на *дорозі*; *гуска* — *гусці*; *мураха* — *мурасі*.

2. Спиши речення з попереднього завдання, вставивши потрібну букву у виділеному слові. Поясни свій вибір.

- 3. Запиши сполучення слів, розкривши дужки. Із **трьома** з них склади й запиши речення.

подорожувати по (річка) маленькій (комаха)
у прибережній (смуга) лежить на (підлога)
добре живеться (щука) написано на (дошка)

- 4. Прочитай вірш. Випиши пари іменників, у яких відбулося **чергування приголосних**. Підкресли букви, які позначають звуки, що чергуються. Познач **рід** цих іменників.

Як виконуєш завдання,
не забудь про чергування.

Як поріг — то на порозі,
ну, а ріг — пиши на розі.

Коли вухо — то у вусі,
як кожух — то у кожусі.

Як урок — то на уроці,
око — порошок в оці.

- 5. Зроби висновок про чергування приголосних у вписаних словах. Перевір себе за правилом.

У деяких іменниках **чоловічого** і **середнього** роду в **місцевому** відмінку однини кінцеві приголосні основи [г], [к], [х] змінюються на [з'], [ц'], [с'].

Наприклад: *луг — у лузі; бік — на боці; вухо — у вусі.*

- 6. Щебетунчик дізнався про національні страви румунів. Прочитай і ти. Чи доводилося тобі куштувати страви румунської кухні?

Улюбленими національними стравами румунів є кукурудзяна мамалі́га й голубці́ у виноградному листі.

Мамали́га замінює румунам навіть хліб. Це круто зварена каша з кукурудзяного борошна. Ріжуть її

вощеною ниткою або дерев'яним ножом на шматки й подають зі шкварками, сиром, грибами, смаженою рибою. Є й інші варіанти подачі мамалиги.

7. Чи хотілося б тобі скуштувати румунські страви? Які саме? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Спиши речення, розкривши дужки. Познач **відмінок** змінених слів.

1. На (лавочка) сидів чоловік у (капелюх). 2. Мама купила (донечка) чобітки. 3. На (гілка) дерева діти повісили годівницю. 4. Надійка стрибала на одній (нога). 5. У шкільній (бібліотека) є багато книжок. 6. У (луг) росте червона калина. 7. Осінь позолотила (берізка) листочки. 8. У наступному навчальному (рік) ми станемо п'ятикласниками.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЧЕРГУВАННЯМ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ ПІД ЧАС ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ

1. Розгадай ребус, щоб дізнатися, якою країною подорожувала Читалочка. Склади й запиши речення з відгаданим словом. Підкресли в ньому іменники.

2. Прочитай текст, який підкаже, коли Читалочка подорожувала Італією. Придумай заголовок до тексту.

Листопад — останній місяць **осені**. Чомусь він похмурий і сумний. Може, від того, що робити йому в цю пору **року** нічого? Блукає він без **радості** й **бадьорості** полями, луками, аж поки не дійде до лісу.

3. Випиши в колонку виділені в тексті про листопад іменники. Постав їх у **початковій формі** й запиши у другу колонку.

Проведи дослідження!

1. Визнач рід записаних іменників.
2. Познач закінчення й основу в записаних словах.
3. Як змінилися голосні звуки в основах кожної пари слів?
4. Обведи букви, які позначають звуки, що чергуються.
5. Зроби висновок про чергування голосних звуків під час відмінювання іменників.
6. Перевір себе за правилом.

У деяких іменниках **жіночого** і **чоловічого** роду, які в початковій формі мають нульове закінчення, при відмінюванні відбувається **чергування** звуків [і] з [о] або [е].

Наприклад: *кінь* — *коня*, *повінь* — *повені*.

4. Прочитай повідомлення Читалочки про Італію. Спиши його, розкривши дужки. Підкресли **іменники**. Зверху познач **відмінок** кожного.

Італія розташована на (півострів), який має форму жіночого чобітка. До складу Італії входить також кілька (острів). Найбільші з них — Сицилія і Сардинія. На (північ) країни розташовані гори Альпи. Найвища їх вершина — гора Монблан. Вона вкрита вічними снігами. Багато країн можуть позаздрити красі й (привабливість) Італії.

5. Розглянь рекламний плакат. Чи всі слова на ньому тобі відомі? Яка інформація вміщена на плакаті? Як ти думаєш, з якою метою?

6. Яка інформація з плаката зацікавила тебе найбільше? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Спиши речення, розкривши дужки. Підкресли букви, які позначають звуки, що чергуються.

1. Читалочка зраділа (можливість) побувати в Італії.
2. Прапор Італії має три вертикальні смуги — зеленого, білого і червоного (колір).
3. Італійці дуже емоційні, але їм трохи бракує (організованість) й (пунктуальність).

ДОСЛІДЖУЮ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ В ОРУДНОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

1. Допоможи Читалочці правильно написати закінчення у виділених словах. Для цього скористайся таблицею.
 Я хочу посмакувати італійською **піц..** і **паст...**

Називний відмінок хто? що?	Орудний відмінок ким? чим?			
	-а (-я)	-ою	-єю	-єю
книга	книгою	_____	_____	_____
пісня	_____	піснею	_____	_____
їжа	_____	їжею	_____	_____
задача	_____	задачею	_____	_____
душа	_____	душею	_____	_____
мрія [мр'іа]	_____	_____	_____	мрією

Проведи дослідження!

1. До якого роду належать подані в таблиці іменники?
2. Які закінчення вони мають у називному відмінку?
3. У якому слові основа закінчується на м'який звук?
4. Яке закінчення воно має в орудному відмінку?
5. Які ще слова мають таке саме закінчення?
6. На які звуки закінчуються основи цих слів?
7. Яке слово в орудному відмінку має закінчення **-ою**?
На який звук закінчується його основа?
8. Коли пишемо закінчення **-єю**? Перевір свої висновки за правилом.

Іменники **жіночого** роду на **-а (-я)** в **орудному** відмінку **однини** мають:

- закінчення **-ою**, якщо їх основа закінчується на **твердий** приголосний звук, **крім** [ж], [ч], [ш]: *рукою*;
- закінчення **-єю**, якщо їх основа закінчується на **м'який** приголосний звук **або** [ж], [ч], [ш]: *землею, межею, втечею, тишею*;
- закінчення **-єю**, якщо основа закінчується на [й]: *надією*.

 2. Спиши речення з першого завдання, додавши пропущені закінчення у словах.

 3. Запиши цікаву інформацію про Італію. Встав пропущені закінчення у словах.

1. Італійці дуже пишаються своєю країн..
і кухн.. .

2. Місто Піза славиться знаменитою
«падаючою» Пізанською веж.. .

3. Італійський закон забороняє малюва-
ти на асфальті крейд.. .

4. Залізничний транспорт сполучає Італію з Німеч-
чин.., Австрі.., Франці.., Швейцарі.., Іспані.. .

 4. Читалочка познайомилася з італійськими дітьми. Прочитай їхні імена. Постав ім'я дівчинки у формі **орудного** відмінка, склади з ним речення і запиши.

Фабіо

Джудіа

 5. Від італійських друзів Читалочка почула ввічливі слова. Прочитай, як вони звучать. Чи доводилося тобі чути їх раніше?

Бон джорно. — Добрий день.
Арриведерчі. — До побачення.

 6. Розглянь світлину. Чи відома тобі ця споруда? Як ти гадаєш, скільки їй років?

7. Прочитай текст, щоб переконатися, чи правильно ти думаєш. Спиши виділену частину, розкривши дужки.

Італія славиться своєю (історія). Більш як дві тисячі років тому на території цієї країни існувала велика держава, яка називалася Римською (імперія). Її (столиця) було місто Рим. Найвідомішою (споруда) Стародавнього Риму, яка збереглася до наших днів, є Колізей. Це грандіозний амфітеатр*, у якому влаштовували розважальні видовища.

*АМФІТЕАТР — кругла чи напівкругла споруда для видовищ з ареною посередині, навколо якої розташовані глядацькі місця.

8. Яке враження справили на тебе світлина й текст про Колізей? Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Прочитай і спиши текст. Підкресли іменники у формі **орудного** відмінка. Познач у них закінчення.

Якось королева Маргарита гуляла зі своєю родиною по парку. Вона багато чула про піцу й вирішила скуштувати її. Місцевий піцайоло спік для неї піцу за новою рецептурою. Відтоді піцу з помідорами, сиром моцарелою й листям базиліку стали називати піцою Маргаритою.

ДОСЛІДЖУЮ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В ОРУДНОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

1. Допоможи Щебетунчикові правильно написати закінчення у виділеному слові. Для цього скористайся таблицею на наступній сторінці.

Ми з моїм **товариш..** любимо грати в теніс.

Називний відмінок хто? що?	Орудний відмінок ким? чим?		
	-ом	-ем	-єм
парк□	парк ом	_____	_____
день□	_____	д нем	_____
ніж□	_____	но жем	_____
калач□	_____	калач ем	_____
душ□	_____	душ ем	_____
чай□	_____	_____	ча єм

Проведи дослідження!

1. До якого роду належать подані в таблиці іменники?
2. Які закінчення вони мають у називному відмінку?
3. У якому слові основа закінчується на [й]?
4. Яке закінчення воно має в орудному відмінку?
5. Яке слово в орудному відмінку має закінчення **-ом**?
На твердий чи м'який звук закінчується його основа?
6. Які слова мають в орудному відмінку закінчення **-ем**?
7. На які звуки закінчуються основи цих слів?
8. Перевір свої висновки за правилом.

Іменники **чоловічого** роду в **орудному** відмінку **однини** мають:

- закінчення **-ом**, якщо їх основа закінчується на **твердий** приголосний звук, **крім** [ж], [ч], [ш]: *парком*;
- закінчення **-ем**, якщо їх основа закінчується на **м'який** приголосний звук **або** [ж], [ч], [ш]: *днем, ножем, калачем, душем*;
- закінчення **-єм**, якщо основа закінчується на [й]: *чаєм*.

2. Спиши речення з попереднього завдання, додавши пропущене закінчення у виділеному слові.

3. Запиши речення, розкривши дужки. Познач **закінчення** у змінених словах.

1. Мій дідусь працює (охоронець). **2.** Марійка трохи змокла під (дощ). **3.** Гостей на українському весіллі пригощають (коровай). **4.** Журавлі в небі летять (ключ). **5.** Грибники сплутали змію з (вуж).

4. Спиши текст, додавши пропущені закінчення у словах. Скористайся поданим нижче правилом.

Після закінчення школи ви будете обирати собі професію. Кому подобається мистецтво, той може стати модельєр..., актор..., дизайнер... . Хто любить будувати, може бути інженер..., конструктор..., архітектор..., маляр... . А хтось захоче бути лікар..., перукар..., авіатор..., кухар..., менеджер..., банкір... .

Іменники **чоловічого** роду з основою на **-р** в **орудному** відмінку **однини** мають закінчення **-ом** або **-ем**. Написання їх треба перевіряти за орфографічним словником. Наприклад: *школяр, -а, ор. -ем*.

5. Ким ти хочеш стати, коли виростеш? Чому тобі подобається ця професія? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Спиши текст, розкривши дужки. Підкресли **іменники** у виділених реченнях. Зверху познач їхній **відмінок**.

Унікальне місто в Італії — Венеція. Вона розкинулася на ста двадцяти піщаних островах. Її мешканці пересуваються не вулицями, а каналами, заповненими (вода). Найпоширенішим (транспорт) у Венеції стали гондоли. Це човни з одним (весло). **Венецію називають (музей) на воді. Тут кожна будівля овіяна своєю (легенда).**

ДОСЛІДЖУЮ НАПИСАННЯ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ З ОСНОВОЮ НА ПРИГОЛОС- НИЙ ЗВУК В ОРУДНОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

1. Допоможи Родзинці правильно записати слова, подані в дужках. Для цього скористайся правилом.

1. Діти з (любов) приготували подарунок мамі.
2. Дмитрик з (гордість) розповідав про свого брата.
3. Гостей в Україні зустрічають з хлібом і (сіль).

Іменники **жіночого** роду з нульовим закінченням в **орудному** відмінку **однини** пишемо:

- з **подвоєнням** букв, якщо їх основа закінчується на **м'який** приголосний звук: *осінь* — *осінню*;
- **без подвоєння**, якщо їх основа закінчується на **два приголосні** звуки: *гордість* — *гордістю*;
- з **апострофом**, якщо їх основа закінчується на **твердий** звук: *матір* — *матір'ю*.

2. Спиши речення з попереднього завдання, розкривши дужки. Підкресли іменники. Познач їхній **рід**.

3. Прочитай цікаві відомості про Італію. Запиши виділені речення, розкривши дужки.

1. В італійській мові всі слова закінчуються на голосний звук. Тому італійську мову вважають наймилозвучнішою у світі. **Друге місце за (мелодійність) посідає українська мова.**

2. **Італійці люблять ділитися своєю (радість).** У маленьких містечках подвір'я прикрашені кольоровими стрічками або бантами. Якщо вони білого кольору, значить тут хтось одружився. Червоний

колір означає, що в цьому помешканні живе випускник або випускниця університету. Рожевий чи голубий — народилася дівчинка або хлопчик.

3. Італійці вирізняються (вихованість), (ввічливість) і хорошими манерами. Слова «дякую» і «будь ласка» можна почути в Італії на кожному кроці.

4. Яка інформація з попереднього завдання тебе зацікавила або здивувала найбільше? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

5. Розглянь фотоколаж. Розкажи, яку інформацію про Італію ти з нього дізнався/дізналася. Що зацікавило тебе найбільше?

6. Спиши речення, додавши пропущені закінчення у словах. Підкресли **іменники**. Познач їхній **відмінок**.

Італія дивує світ своєю історі.., культур.., мод.., кухн.., футбол.., автомобіл.., курорт.. .

7. Постав подані іменники в **орудному** відмінку й запиши утворені пари слів. Із **трьома** з утворених слів склади і запиши речення.

Відповідь, молодість, ваніль, гордість, матір, совість, зелень, тінь.

ДОСЛІДЖУЮ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ У РОДОВОМУ І МІСЦЕВОМУ ВІДМІНКАХ МНОЖИНИ

1. Читалочка і Щебетунчик по-різному записали закінчення у виділеному слові. Визнач, хто з них помилився. Скористайся правилом.

- Блокнот коштує сорок **гривень** □.
- Блокнот коштує сорок **гривнів**.

Іменники **жіночого** роду, що в початковій формі мають **закінчення -а (-я)**, в **родовому** відмінку **множини** мають **нульове** закінчення: *зима* — *зим* □, *диня* — *динь* □.

Іменники **жіночого** роду з **нульовим закінченням** у початковій формі в **родовому** відмінку **множини** мають закінчення **-ей**: *подорож* □ — *подорожей*.

2. Спиши речення з попереднього завдання, дібравши потрібне закінчення у виділеному слові. Поясни свій вибір.

3. Спиши словосполучення, розкривши дужки. Із **трьома** з них склади й запиши речення.

багато (машина) цікавих (подорож)
нових (зустріч) високих (гора)

4. Допоможи Гаджикові вставити пропущені закінчення у словах, скориставшись правилом. Запиши речення.

1. В Італії рух машин по **автобан..** — платний.
2. Улітку в обідню пору по **магазин..** Італії не підеш, вони зачинені через спеку.
3. Туристи в Італії подорожують по **міст..**, **сел..**, **гор..**, **узбережжж..** морів.

У **місцевому** відмінку **множини** іменники мають закінчення **-ах (-ях)**: у *лісах*, по *морях*, на *річках*.

5. Що ти можеш розповісти про Італію своїм рідним чи друзям? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Побудуй і запиши словосполучення за поданими схемами, змінивши закінчення іменників. Із **двома** з них склади й запиши речення.

стрибають по	→	вікна		десять	→	яблуна
	→	стілці			→	копійка
	→	гілки			→	річ

РОЗБИРАЮ ІМЕННИК ЯК ЧАСТИНУ МОВИ

1. Прочитай текст. Придумай йому заголовок. Розкажи, що ти знаєш про вулкани.

У Європі є три діючі вулкани — Везувій, Етна, Стрёмболі. Вони розташовані на півдні Італії. Етна щодня вивергає лаву. **Везувій знищив колись ціле велике місто Помпеї, засипавши його попелом до шести метрів заввишки.**

2. Випиши з тексту про вулкани виділене речення. Підкресли в ньому **іменники**. Познач над кожним його **відмінок**. Підкреслене в тексті слово **розбери** усно за зразком.

Зразок розбору іменника

1. Аналізоване слово (*лаву*).
2. Питання, на яке відповідає слово (*кого? що?*).
3. Початкова форма (*що? лава*).
4. Частина мови (*іменник*).
5. Назва істоти чи неістоти (*неістота*).
6. Власна чи загальна назва (*загальна назва*).
7. Рід (*жіночий*).
8. Число (*однина*).
9. Відмінок (*знахідний*).

3. Прочитай уривок з улюбленої казки Читалочки. Її написав італійський письменник Карло Коллоді. Чи впізнаєш ти цю казку? Як вона називається?

Повернувшись додому, Джеппетто, не гаючись, узявся за інструменти, щоб вирізати з поліна дерев'яного хлопчика.

— Яке ж ім'я йому дати? — спитав він сам себе. — Назву його Піноккіо. Це ім'я принесе йому щастя...

Знайшовши ім'я для ляльки, Джеппетто заходився її робити. Вирізвав спочатку чуба, потім обличчя, потім очі. Уявіть, як він здивувався, побачивши, що очі кліпають і пильно на нього дивляться.

4. Випиши з казки виділені речення. Підкресли іменники. Познач над кожним його рід.

5. Разом із сусідом/сусідкою по парті зробіть усно розбір підкреслених у казці іменників — хтось розбере одне слово, а хтось — інше. Зробіть це за зразком (див. с. 61).

6. Яку книжку ти читаєш або нещодавно прочитав/прочитала? Про що в ній розповідається? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Гаджик дізнався, звідки походить ім'я Піноккіо. Прочитай про це. Про що ти довідався/довідалася з цього тексту вперше?

В (l,i)талії росте сосна пінія. Вона має довшу хвою, ніж у зв(е,и)чайної сосни. Крона пінії нагадує в(е,и)лику парасольку. Саме з поліна пінії був зроблений ка(з,с)ковий п(е,и)рсона(ж,ш) (П,п)іноккіо.

8. Спиши текст із попереднього завдання, розкривши дужки. Підкресли іменники. Познач над кожним його відмінок.

ДІЗНАЮСЯ БІЛЬШЕ ПРО ПРИКМЕТНИК

ПРИГАДУЮ ВИВЧЕНЕ ПРО ПРИКМЕТНИК

1. Прочитай словосполучення. Постав питання до виділених слів і запиши. Пригадай, яка частина мови відповідає на такі питання. Перевір себе за правилом.

Сонячний день; **паперова** коробка; **ласкаве** слово; **дитячі** іграшки.

Прикметник — це частина мови, яка називає ознаку предмета і відповідає на питання **який? яка? яке? які?**.
Наприклад: *веселий, щаслива, добре, красиві*.
Прикметники в реченні пов'язані з **іменниками**.

2. Склади з пазлів слово. Воно підкаже, якою країною віртуально подорожував Гаджик. Запиши це слово. Побудуй його **звукову схему**.

3. Прочитай повідомлення Гаджика про Іспанію. Знайди цю країну на карті. Спиши текст, уставивши пропущені букви. Підкресли **прикметники** хвилястою лінією.

Іспанія — півде..а європейська д..ржава. Її повна офіційна назва — Королівство Іспанія. Главою д..ржави є король. Мадрид — столиця Іспанії і найбільше місто країни. Це сучасний і гамірний мегаполіс*.

Іспанія дуже тепла, навіть жарка країна. У більшості регіонів літо сухе й сп..котне, а з..ма тепла й волога.

*МЕГАПÓЛІС — велике місто, у якому понад мільйон населення.

4. Прочитай записаний текст **без** підкреслених прикметників. Зроби висновок, яку роль відіграють прикметники в мовленні.

5. Знайди в тексті про Іспанію **антоніми** до поданих прикметників і запиши їх парами.

північна — ... холодна — ... суха — ...

6. Спиши словосполучення, додавши пропущені закінчення. Підкресли прикметники. Познач їх **рід** і **число**, користуючись поданим правилом.

іспанськ.. король

іспанськ.. їжа

іспанськ.. свято

іспанськ.. міста

Прикметник завжди стоїть **у тому роді й числі, що й іменник**, із яким він пов'язаний. Наприклад: *високий дуб, гарна жінка, старе дерево, веселі діти.*

7. Прочитай текст. Випиши прикметники разом з іменниками, з якими вони пов'язані. Познач над кожним його **рід**.

Корида — традиційне іспанське видовище. Сміливий тореадор тримає в руці червоне полотнище. А назустріч йому вибігає грізний бик. Відбувається двобій, за яким спостерігає азартна публіка.

Проте багато іспанців виступають за заборону кориди, оскільки це жорстока традиція.

8. Яке твоє ставлення до кориди? Поясни чому. Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Прочитай імена іспанських друзів Гаджика. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що ім'я **дівчинки** має **два склади**.

Карм'єн

Дієго

- 10.** Гаджик вивчив кілька іспанських ввічливих слів. Прочитай, як вони звучать і що означають. Чи схожі іспанська й українська мови?

Óла! — Привіт!
Кóмо еста́с? — Як справи?
Адъйóс. — До побачення.

- 11.** Прочитай повідомлення Гаджика про звичку іспанців. Випиши **прикметники з іменниками**, з якими вони пов'язані. Познач **закінчення** прикметників і **рід**.

В Іспанії заведено післяобідній відпочинок, який називається сієста. Це може бути двогодинний сон у мешканців невеликого містечка. Або коротка перерва після обіду в працівників офісу. Просто на робочому місці вони заплющують очі і засинають в офісному кріслі.

Іспанці вважають, що сієста корисна для здоров'я. У південних районах країни така перерва просто необхідна, адже там нестерпна полуденна спека.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ВІДМІНЮВАННЯМ ПРИКМЕТНИКІВ

- 1.** Випиши з речень виділені іменники разом із прикметниками, що з ними пов'язані, за зразком.

Зразок: зими (якої?) холодної.

1. У місті відбулося веселе **свято**. **2.** Мешканці старанно готувалися до веселого **свята**. **3.** На веселому **святі** був салют. **4.** Усі задоволені веселим **святком**.

2. Пригадай назви відмінків іменників і їхні питання. Перевір себе за таблицею на с. 38. Познач **відмінок іменників** у записаних словосполученнях.

Проведи дослідження!

1. Познач закінчення прикметників у вписаних словосполученнях. Чи змінилося воно зі зміною відмінка іменника?
2. Зроби висновок, чи змінюються прикметники за відмінками. Перевір себе за правилом.

Прикметники змінюються за **відмінками**.

Прикметник завжди стоїть **у тому відмінку, що й іменник**, із яким він пов'язаний.

3. Розглянь таблицю відмінювання прикметників.

Відмінок	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід
Н.	(<i>який?</i>) добрий	(<i>яка?</i>) добра	(<i>яке?</i>) добре
Р.	(<i>якого?</i>) доброго	(<i>якої?</i>) доброї	(<i>якого?</i>) доброго
Д.	(<i>якому?</i>) доброму	(<i>якій?</i>) добрій	(<i>якому?</i>) доброму
Зн.	як Н. або Р.	(<i>яку?</i>) добру	(<i>яке?</i>) добре
Ор.	(<i>яким?</i>) добрим	(<i>якою?</i>) доброю	(<i>яким?</i>) добрим
М.	(<i>на якому?</i>) на доброму на добрім	(<i>на якій?</i>) на добрій	(<i>на якому?</i>) на доброму на добрім

Проведи дослідження!

1. Порівняй питання і відмінкові закінчення прикметників **чоловічого** і **середнього** роду.
2. Скільки форм мають прикметники чоловічого і середнього роду в **місцевому** відмінку?

4. Прочитай словосполучення, які записали Гаджик і Родзинка. Визнач, у кого відмінкові закінчення прикметників записані правильно. Доведи свою думку.

на синь**ому** небі
у нов**ому** році

на сині**ім** небі
у нові**ім** році

5. Прочитай текст, додавши пропущені закінчення. Визнач його **мету**.

Іспанія — країна **яскрав.. сонця, запальн.. музики, весел.. карнавалів**. Тут **святков.. дійства** можуть тривати по кілька днів. Танцюристи, циркачі, артисти **на висок.. ходулях** ідуть центром міста. Всі учасники, одягнуті **у велик.. костюми, зі смішн.. масками** беруть участь **у вуличн.. виставах**.

6. Випиши з тексту попереднього завдання виділені словосполучення. Допиши пропущені закінчення. Підкресли **прикметники**. Познач їхній **відмінок**.

7. Пригадай найцікавіше свято у твоєму житті. Напиши про нього текст (3–4 речення).

8. Користуючись довідкою, доповни текст **прикметниками** і запиши. Познач **відмінок** вставлених прикметників.

... школярі й діти ... віку можуть гуляти допізна. І це вважається ... явищем, бо вдень надто ... сонце. Вулиці в Іспанії мають дуже ... освітлення. Тому іспанці навіть у ... пору мають можливість грати у футбол, гуляти в парках, вигулювати собак.

Довідка: іспанські, дошкільного, нормальним, спекотне, гарне, темну.

9. Спиши текст, додавши пропущені закінчення прикметників. Познач **відмінок** виділених прикметників.

Сомбреро — національн.. **головн..** убір іспанців. Це **солом'ян..** капелюх, що нагадує **українськ..** бриль. Але більш.. розмірів, **із висок..** денцем і закруглен.. догори краями.

Спочатку сомбреро було **стильн..** прикрасою **багат..** сеньйорів. Його виготовляли з дорог.. матеріалів. Згодом винайшли солом'ян.. капелюх. Він став дешевим і доступним **прост..** людям.

ВИЗНАЧАЮ ПОЧАТКОВУ ФОРМУ ПРИКМЕТНИКІВ

1. Прочитай цікаві факти про Іспанію та іспанців. Випиши в колонку **прикметники**. Познач їхні **закінчення**.

1. В іспанців є цікава звичка — прокидатися о п'ятій годині ранку. У цей час уже відкриваються кафе, де бадьорі мешканці п'ють ранкову каву.

2. Іспанці дуже люблять дітей. Тут усюди є дитячі майданчики. Кафе для найменших відвідувачів оформлені у стилі популярних дитячих книжок.

2. Допоможи Щебетунчикові визначити **початкову форму** записаних прикметників, користуючись правилом. Запиши її у **другу** колонку. Познач **закінчення**.

Початкова форма прикметника — **називний відмінок однини чоловічого роду**.

Наприклад: (який?) *чистий, домашній*.

3. Розглянь повідомлення з програми новин про цікаву подію. Про що ти дізнався/дізналася з нього?

За годину учасники свята перегамселили 160 тонн помідорів.

4. Прочитай інформацію Гаджика, щоб перевірити свою думку. Спиши текст. Підкресли **прикметники**. Познач над кожним його **відмінок**.

Ла Томатіна — фестиваль, який відбувається в останню середу серпня в іспанському місті Буньйоль. Під час свята веселі учасники кидають одне в одного свіжими помідорами. Міські вулиці перетворюються на томатні річки. Після томатної війни людей і вулиці відмивають зі шлангів пожежних машин.

5. Чи хотілося б тобі потрапити на томатний фестиваль? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Прочитай і спиши текст. Постав прикметники, що в дужках, у відповідну форму. Познач їхній **відмінок**.

У кожній країні є (новорічний) звичаї. В Іспанії в (новорічний) ніч під час бою курантів треба з'їсти 12 виноградинок — по одній на кожний удар. Це заняття дуже (кумедний). Адже неможливо з'їсти 12 ягід до моменту, коли годинник перестане бити. Тому іспанці зустрічають Новий рік з (повний) ротом винограду.

ДОСЛІДЖУЮ ЗАКІНЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ В ДАВАЛЬНОМУ І МІСЦЕВОМУ ВІДМІНКАХ

1. Прочитай словосполучення, які записали Щебетунчик і Читалочка. Перевір, у кого **відмінкові закінчення прикметників** записано правильно. Скористайся правилом.

на зелені траві
добрі подрузі

на зеленій траві
добрій подрузі

Прикметники **жіночого** роду в **давальному** і **місцевому** відмінках однини мають закінчення **-ій**.

Наприклад: *хорошій, на малій*.

2. Склади речення із словосполученнями з попереднього завдання і запиши. Познач **закінчення** прикметників.

3. Добери **прикметники** до виділених іменників і запиши утворені речення. Познач **відмінок** прикметників.

1. Зустрілися на ... **дорозі**. 2. Подарував книжку ... **сестрі**. 3. На ... **квітці** сидів метелик. 4. У ... **їдальні** смачні обіди. 5. Довірила секрет ... **подрузі**.

4. Прочитай повідомлення Родзинки про країну, в якій вона побувала. Чи здогадуєшся, як називається ця країна? Перевір себе, склавши слово з виділених у тексті букв.

Я побувала в **тепл.. морськ..** країні з пляжами, нескінченними ринками, **сувенірами** і **стародавніми** пам'ятками. Її столицею є місто Анкара.

Країна омивається **чотирма** морями: Чорним, Середземним, Егейським і Мармуровим. Середземне

море визнане одним з найчистіших морів у світі. Мабуть, тому в цій країні його називають Білим морем.

5. Спиши **перше** речення з повідомлення Родзинки, дібравши пропущені закінчення. Підкресли **прикметники**. Познач їхній **відмінок**.

6. У якій теплій країні ти був/була або мрієш побувати? З якою метою? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Родзинка познайомилася з турецькими школярами. Прочитай їхні імена. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що в імені **дівчинки** є **м'який** приголосний звук.

Омёр

Айшэ

8. Від турецьких друзів Родзинка почула ввічливі слова. Прочитай, як вони звучать. Як ти вважаєш, чи схожі турецька й українська мови?

Мёргаба. — Привіт.
Нáсилсм? — Як справи?
Хошчé кал. — До побачення.

9. Спиши прислів'я і приказки, додавши пропущені закінчення прикметників. Познач **відмінок** прикметників.

1. Голодн.. курці просо на думці. **2.** У хорош.. компанії розуму наберешся, а в поган.. і свій загубиш. **3.** Дружн.. череді вовк не страшний. **4.** У чуж.. кошарі овець не розведеш. **5.** На чорн.. землі білий хліб родить. **6.** На добр.. землі що посієш, те й уродить. **7.** При добр.. годині є брати й побратими, а при лих.. годині немає родини.

УТВОРЮЮ ПРИКМЕТНИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРЕФІКСІВ І СУФІКСІВ

1. Прочитай повідомлення Родзинки. Про що ти дізнався/дізналася з нього?

23 квітня в Туреччині відзначають День безхмарного щастя. Це величезне свято, під час якого країною «керують» найменші її громадяни — діти. Їм дозволено господарювати в кабінетах високопосадовців.

У цей день відбуваються найрізноманітніші фестивалі та концерти. На свято запрошують дітей з інших країн, зокрема й з України.

2. Випиши в колонку **прикметники** з тексту попереднього завдання.

Проведи дослідження!

1. Від яких слів утворилися вписані прикметники? Запиши їх у другу колонку.
2. За допомогою чого (префікса чи суфікса) утворилися вписані прикметники? Познач ці частини слова.
3. Зроби висновок, як можуть утворюватися прикметники.

3. Порівняй зображені предмети за довжиною. Запиши речення, додавши пропущені **прикметники**. Поміркуй, який із прикметників називає **вищий** ступінь ознаки, а який — **найвищий**. Як утворилися ці прикметники?

Ручка довга, лінійка ..., а скакалка ...

- 4. Спиши колонки прикметників, додавши пропущені слова.

ВИСОКИЙ
...	менший	...
...	...	наймудріший

- 5. Спиши речення, доповнивши їх прикметниками з попереднього завдання.

1. Метелик ..., жук ..., а комар 2. Трава ..., калина ..., а береза 3. Мій старший брат ..., батько ..., а дідусь

- 6. Позмагайся з сусідом/сусідкою по парті: хто більше утворить прикметників від поданого слова за допомогою префіксів і суфіксів.

гарний

- 7. Родзинка підготувала фотоколаж. Розглянь його. Розкажи, які розваги сподобалися Родзинці в Туреччині.

- 8. Яке із зображених на фотоколажі місць зацікавило тебе найбільше? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Спиши цікаві факти про Туреччину, утворивши за допомогою **префіксів** і **суфіксів** прикметники від поданих у дужках. Запиши один цікавий факт про Україну, яким ти можеш здивувати іноземців.

1. (Улюблені) тваринки в Туреччині — коти.

2. Кожний гість у Туреччині (дорогий). Для гостей подають (краще) частування.

3. Турецькі ласощі лукум — (давні) солодощі, що існують уже понад 500 років.

ДОСЛІДЖУЮ ПРИКМЕТНИКИ ІЗ СУФІКСАМИ **-СЬК-**, **-ЗЬК-**, **-ЦЬК-**

1. Допоможи Читалочці утворити прикметники від поданих слів. Запиши утворені слова.

Село, козак, місто, грек, рай, завод.

2. Перевір, чи правильно ти записав/записала прикметники, скориставшись правилом.

У суфіксах **-СЬК-**, **-ЗЬК-**, **-ЦЬК-** завжди пишемо **знак м'якшення**. Наприклад: *товариський, празький, донецький*. Перед цими суфіксами приголосні звуки можуть пом'якшуватись у вимові, але **ь** після них **не пишемо**: *уманський*. Лише **після звуку [л']** перед суфіксом **-СЬК-** ставимо **знак м'якшення**: *подільський*.

3. Запиши словосполучення, утворивши прикметники з власних назв.

ласощі з Туреччини

яблука з України

ковбаски з Німеччини

шоколад зі Швейцарії

парфуми з Франції

полуниця з Польщі

4. Розгляньте світлину. Чи знаєте, що це за прапор? Що символізують на ньому кільця?

5. Щебетунчик подорожував країною, у якій виникли Олімпійські ігри. Чи знаєш ти, як називається ця країна?

6. Прочитай текст, щоб перевірити, чи правильно ти думав/думала.

Майже три тисячі років тому в Греції раз на чотири роки проводилися загальнонародні спортивні змагання-ігри. Вони відбувались у місті Олімпії і тому дістали назву Олімпійські. На період їх проведення по всій країні оголошували мир. Із різних грецьких міст збиралися в Олімпію спортсмени і глядачі.

Тепер Олімпійські ігри стали всесвітніми і відбуваються в різних країнах по черзі.

7. Що ти дізнався/дізналася про Олімпійські ігри? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Як ти думаєш, чому зображений горіх називають грецьким? Перевір свою думку, прочитавши текст. На місці пропущених букв устав суфікси **-ськ-**, **-зьк-** або **-цьк-**.

Воло..ий горіх ще називають гре..им. Але друга назва присвоєна йому неправильно. Адже батьківщиною цієї рослини є Середня Азія, Кавказ. Тому горіх варто було б називати азій..им або кавка..им. Але на Крим..ий півострів та в інші регіони сучасної України ці плоди завозили з Греції. Ось звідки пішла назва гре..ий горіх.

9. Спиши текст із попереднього завдання, вставивши пропущені суфікси в прикметниках. Познач **відмінок** цих прикметників.

ВИЗНАЧАЮ РІД, ЧИСЛО І ВІДМІНОК ПРИКМЕТНИКІВ

1. Прочитай повідомлення Щебетунчика про Грецію. Що нового ти дізнався/дізналася з нього? Випиши словосполучення прикметників з іменниками. Підкресли **прикметники**. Познач їх **число** і **відмінок**.

Греція відома чудовою природою, давньою історією і багатою культурою. Ця країна вважається батьківщиною філософії, математики й фізики, Олімпійських ігор, театрального мистецтва. Столиця Греції — місто Афіни — одне з найдавніших міст на Землі.

Греція — сонячна країна. На рік тут припадає 250 погожих днів. Тому вона дуже приваблює туристів. Це єдина у світі країна, де туристів удвічі більше, ніж місцевих жителів.

2. Прочитай імена грецьких друзів Щебетунчика. Чи є в українській мові подібні? Як вони звучать?

Дімітріос

Елені

3. Прочитай текст. Спиши виділені речення. Підкресли **прикметники**. Познач їхній **відмінок**.

Багато сучасних українських імен запозичено з грецької мови. Кожне з них у рідній мові мало певне значення. Так, ім'я Анатолій означає схід; Андрій — мужній, хоробрий; Євген — благородний; Тарас — бунтівник; Григорій — уважний; Павло — скромний; Ірина — мир, спокій; Олена — світла; Катерина — чиста; Софія — мудрість; Зоя — життя; Тетяна — володарка; Оксана — гостинна.

4. Знайди **прикметники** серед значень імен у тексті попереднього завдання. Випиши їх. Із **трьома** з них склади і запиши речення. Познач **рід** і **відмінок** прикметників.

5. Хто з твоїх рідних, друзів чи знайомих має ім'я грецького походження? Що воно означає? Що ти знаєш про походження і значення свого імені? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Спиши словосполучення. Підкресли **прикметники**. Визнач їх **число** і **відмінок**. Зроби висновок про закінчення прикметників у цьому відмінку і числі.

по широких вулицях

по затишних домівках

по гірських річках

по крутих схилах

7. Від грецьких друзів Щебетунчик почув увічливі слова. Прочитай, як вони звучать. Як ти вважаєш, чи схожі грецька й українська мови?

Каліспéра. — Добрий день.
Адiо. — До побачення.

8. Прочитай текст. Випиши з виділених речень словосполучення прикметників з іменниками. Підкресли **прикметники**. Познач їх **число** і **відмінок**.

На грецькому острові Родос є незвичайна долина метеликів.

Сюди взимку злітається величезна кількість цих комах. Най-

більше метеликів виду ведмедиця

Гера. **Передні крила в них чорного кольору із зеленим відтінком.** На них три скісні смуги кремового кольору. Задні крила червоні з трьома чорними

крапками. **Груди чорні, черевце червоне.** Та розгледіти ці барви можна лише під час польоту. **Коли метелики сидять, то зливаються з темними стовбурами дерев.** Ці метелики водяться і в Україні.

РОЗБИРАЮ ПРИКМЕТНИК ЯК ЧАСТИНУ МОВИ

1. Прочитай уривок з давньогрецького міфу, який сподобався Щебетунчикові. Яким ти уявляєш собі Посейдона? Опиши його прикметниками.

Панує над морями Посейдон, і хвилі морські слухаються найменшого руху його руки, озброєної грізним тризубцем. Коли махне Посейдон тризубцем, здіймаються височенні хвилі і бурхає на морі буря. Але простягає Посейдон свій тризубець над хвилями і вони заспокоюються. Вщухає буря — і знову море спокійне, рівне, синє, безкрає.

2. Випиши з тексту про Посейдона виділене речення. Підкресли в ньому **прикметники**. Познач над кожним його **відмінок**. Підкреслене в тексті слово **розбери** усно за поданим зразком.

Зразок розбору прикметника

1. Аналізоване слово (*найменшого*).
2. Питання, на яке відповідає слово (*якого?*).
3. Початкова форма (*який? найменший*).
4. Частина мови (*прикметник*).
5. Пов'язаний з іменником (*руху*).
6. Рід (*чоловічий*).
7. Число (*однина*).
8. Відмінок (*родовий*).

3. Щебетунчик дізнався, як святкують Новий рік у Греції. Прочитай і ти. Які грецькі традиції тобі подобаються?

У Греції Новий рік святкують у День святого Вас..ля. І подарунки дітям приносить не Санта-Клаус і не святий Миколай, а святий Василь. **Для подарунків дітвора в..ставляє на видному місці в будинку власні ч..р..вички.**

За давн..ою традиці..ю греки п..чуть новорічний п..ріг. У н..ому запікають срібну монетку. Кому попадеться шматок п..рога зі щасливою монеткою, того в новому році ч..кає удача.

4. Спиши виділені частини тексту з попереднього завдання, вставивши пропущені орфограми. Підкресли **прикметники**. Познач над кожним його **відмінок**.

5. Разом із сусідом/сусідкою по парті зробіть усно **розбір прикметників**, підкреслених у тексті про Новий рік.

6. Чого ти чекаєш від Нового року? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай уривок із міфу, який сподобався Читалочці. Якою ти уявляєш Артеміду? Добери якомога більше прикметників, якими можна її описати.

Вічно юна, пр..красна, мов ясний день, богиня Артеміда з луком за пл..чима, зі списом м..сливця в руках вес..ло полює в тінистих лісах і залитих сонцем полях. Гомінкий натовп німф супроводжує її. А вона, в..лична, в короткому одязі м..сливиці, швидко мчить по лісистих схилах гір.

8. Спиши текст із попереднього завдання. Підкресли **прикметники**. Познач над кожним його **відмінок**.

ЗМІСТ

Повторюю знання про звуки і букви	4
Спостерігаю за значенням слів	17
Пригадую будову слова	25
Дізнаюся більше про іменник	33
Дізнаюся більше про прикметник	63

Навчальне видання

ПОНОМАРЬОВА Катерина Іванівна

ГАЙОВА Любов Андріївна

УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для осіб з особливими освітніми потребами

(Н 54.1 – Н 54.2)

4 клас

(у 4-х частинах)

Частина 1

(відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів
під керівництвом О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редакторка *І. В. Красуцька*

Головна художниця *І. П. Медведовська*

Коректорка *Л. А. Еско*

Технічний редактор *Е. А. Авраменко*

Малюнки художниці **Наталі Куц-Батюк**

У підручнику використані графічні роботи *Наталії Пономарьової*,
а також матеріали з відкритих інтернет-джерел

(с. 5, 14–16, 18, 19, 21, 22, 27, 28, 30, 32–34, 38, 40–43, 45,

46, 48, 49, 51, 54, 55, 57, 58, 61, 64, 70, 75, 77), тексти В. Сухомлинського (с. 17), К. Бабкіної (с. 24),

С. Могилевської (с. 42), А. Свашенко (с. 49), О. Шалагінової (с. 75), Миколи Куна (с. 78, 79),

матеріали сайтів Національної бібліотеки України для дітей, «Весела абетка»,

стокові зображення з ресурсу shutterstock

Формат 84x108 ¹/₁₆. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 8,400 + 0,42 форзац.

Обл.-вид. арк. 8,00.

Зам. №

Наклад 2293 пр.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва:

вул. Миколи Шепелева, 2, м. Київ, 03061

Віддруковано

у ТОВ «КОНВІ ПРІНТ».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,

виготівлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 6115,

від 29.03.2018 р. 03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 12

ISBN 978-966-991-180-3

9 789669 911803